

נותן יד לפושעים. עד השיבו וחזו, והשיאנו רצה ומודים וחתום, ברכת כהנים עד עושה השלום, יתגדל תתקבל, ותקע תקיעה אחת זכר ליובל, וענין הציבור שבע פעמים ה' הוא האלהים: החזן אומר והוא רחום ברכו, תפילת ערבית, כסדר כל השנה, ויתפללו שמונה עשרה כסידרן, אלא שמבדילין בחזן הרעת, אתה חוננתנו וכו', קדיש שלם, ומבדיל על הכוס (ג) ומברך בורא מאורי האש לאור ששבת בו, הם הנרות שדלקו כל היום, ואם מוצאי שבת הוא, יאמרו ויתן לך, והקטן יאמר קדיש, ונפטרינן לבתיהם בשלום. שלמה בר יצחק:

סדר והלכות חג הסוכות.

[רי"ז] (א) חג הסוכות ערבית ושחרית ומנחה מתפללין אבות וגבורות וקדושת השם, עד האל הקדוש, אתה בחרתנו וכו', בשבת אומר שבתות למנוחה, יום המנוח הזה, ואת יום חג הסוכות הזה, יעלה ויבא, והשיאנו והנחילנו, בשבת כאהבה וברצון בשמחה ובששון, מקדש ישראל, ובשבת מקדש השבת וישראל והומנים, רצה ומודים ושים שלום. ואם חל להיות בשבת, שליה ציבור יורד בערבית, ולאחר סיום תפילת לחש אומר, ויכולו וגו', ומגן אבות, והותם מקדש השבת, (ב) ואין צריך להזכיר של יום טוב, וכן כל המועדות שחלו להיות בשבת כך הוא סידרן שאין שליה [צבור] מזכיר של יום טוב שאילמלא שבת אין שליה ציבור יורד לפני התיבה בערבית ביום טוב, (ג) [לומר ברכת מעין שבע דהא בשבת תקנוהו חכמים] (ד) וזהו טעמו ופירושו, והולכים לבתיהם, ונכנסים לסוכה, ואוכלים ושותים בסוכה, וכך אומרים קידוש על הכוס, בורא פרי הגפן ואשר בחר בנו ואם חל להיות בשבת אומר תחילה ויכולו בורא פרי הגפן, ואשר בחר בנו, ומוסיפין בה ותתן לנו ה' אלהינו כאהבה שבתות למנוחה ומועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את יום המנוח הזה, ואת יום חג הסוכות הזה ושבת ומועדי קדש לשמחה ולששון הנחלתנו, כא"י מקדש השבת וישראל והומנים, ומברכין לישב בסוכה, ושהחיינו, ובברכת המזון מזכירין יעלה ויבא כבונה ירושלים:

[רי"ח] (א) בשחרית הולכים לבית הכנסת, ומתפללים כמו שהתפללו בערבית, וכשמגיע שליה ציבור להמברך את עמו ישראל בשלום, נוטל לולב בימין ואתרוג בשמאל, ומברך על נטילת לולב, ושהחיינו ומוליך ומביא ומעלה ומוריד ומנענע, והכי אמר רב פלטי' בר אב"י ראש ישיבה, אדם שיש לו לולב לצאת בו חייב לברך עם נטילתו, שהלכה רווחת היא בישראל כל המצוות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן, חוץ מן הטבילה, והכי המנענע בעת נטלו מברך עליו ומנענעו ומחזירו למקומו אבל שליה ציבור אוחו בידו עד שייגמור את ההלל, (ב) ומנענעין את הלולב

(ג) ומברך בורא מאורי האש. ספחים נ"ד ע"א אף במוצאי יומ"כ מברכין עליו ספני ששבת כל אותו היום.

[רי"ז] (ב) חג הסוכות ערבית ושחרית ומנחה כו'. הובא במחז"ן סי' שע"ה צד 486. (ג) ואין צריך להזכיר של ירמ'. שבת כ"ד ע"ב וענין במירש"י שם. (ד) "לומר ברכת מעין שבע דהא בשבת תקנוהו חכמים" הוספתי כמו שהוא במחז"ן. (ד) וזה טעמו ופירושו. במחז"ן נוסף: "חוץ מלילי יום ספח הראשונים שאם חלו בשבת אין אומרים כלל ברכה מעין שבעה, שמפני מוקין רשכיהי נתקן לאומרו, ואמרינן בפי' דר"ח [דף י"א ע"ב] ליל שיטורים הוא לה'. לילה המשומר מן המוקין.

[רי"ח] (ב) בשחרית. הובא במחז"ן צד 487. (ג) ומנענעין את הלולב כהורו לה' תחילה וסוף. מלת וסוף הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ובס' הספרים ובמחז"ן שם. ובמחז"ן נמצא היסופה

בהודו לה' תחילה, [וסוף] ובאנא ה' הושיעה נא, ואם שבת הוא אין נוטלין את הלולב וגומרין את ההלל כל שמונת ימי החג, (ג) והם משמנה עשר יום שגומרין בהן את ההלל, (ד) כשם שבכל יום ויום חלוק בקרבנותיו בפרי החג ואף ביום האחרון גומרין שרגל בפני עצמו הוא ושמחת תורה, (ה) וזהו ובגולה אחד ועשרים יום. יתנדל וכו', ומציא שתי ספרי תורות, באחת קורין חמשה יגור או כשב, עד וידבר משה את מועדי ה' ואם שבת הוא קורין בה שבעה, ובשנייה קורא בה מפטיר בפנחס, ובחמשה עשר יום להדיש השביעי, עד סוף פיסקא, קדיש עד דאמירן, ומפטיר בזכריה, הנה יום בא לה' על שם מנפת הסוס שתהיה בנוים בחג הסוכות, אשרי, ואם שבת יאמר יקום פורקן, אשרי, יהללו את שם ה' וגו', ומחזירין התורות למקומן, ושליח ציבור אומר לפני התיבה קדיש, עד דאמירן, ועומדין למוסף, ומתפללין אבות ונברות וקדושת השם, אתה בחרתנו, עד זכר ליציאת מצרים, ומפני הטאנו, עד ובחמשה עשר יום לחודש השביעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו, וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים, והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח לה', פרים בני בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים מנחתם ונסכיהם, והשיאנו, רצה ומודים ושים שלום, זה תפילת מוסף של שני ימים טובים הראשונים:

[רימ' (א) ובשלישי של חול המועד אומר מפי כבודך כאמור, וביום השני וגו', וביום השלישי, (ב) וביום הרביעי וביום החמישי ובששי אומר וביום החמישי וביום הששי וביום השביעי], ומנחתם ונסכיהם, ביום השני של חוה"מ אומר, כאמור, וביום השלישי וגו' וביום הרביעי, וביום השלישי של חוה"מ יאמר כאמור, וביום הרביעי וגו', וביום החמישי וגו' וביום רביעי של חוה"מ יאמר כאמור, וביום החמישי וגו' וביום הששי. ביום חמישי לחוה"מ הוא הושענא רבא יאמר, כאמור וביום הששי וגו' וביום השביעי וגו'] בשמיני עצרת אומר את מוסף יום השמיני חג העצרת הזה נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך, [כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך] כאמור, (ג) ביום השמיני עצרת היא תפילתו שלימה מנהג אבותינו

פי' בסוף הפסוק בחדו ועיין סוכה ל"ז ע"ב וברשי ד"ה תחלה ובתוס' שם. גם נוסף במחז"ו וצריך להתו סס"ד של חסדו ולא לישתמע חדו, ירושלמי ויש אומרים בסוף בהודו שני אחרי ברוך הבא. והירושלמי שהביא הוא ברכות פ"ב ה"ד. (ג) והם מיית יום שגומרין בהם את ההלל. תענית כ"ח ע"ב, ערכין י' סניא. (ד) כשם שבכל יום ויום חלוק בקרבנותיו. ערכין י' ע"ב ועיש בפרש"י ועיין כל זה בשבלי הלקט סי' קע"ד. (ה) וזהו ובגולה אחד ועשרים יום. בגמרא שם י' ע"א ובגולה עשרים ואחד יום וחושב אותם תשעה ימי החג ושמונה ימי חנוכה ושני ימים טובים של פסח ושני ימים טובים של עצרת, וגם במחז"ו שם חושב אותם ושם נמצא הוספה ורשום ת' ע"ש.

[רימ' (ב) ובשלישי של חול המועד. כ"ה גם בכ"י ב', ובס' הסדרים הגי' ובשלישי והוא יום ראשון של חול המועד. ובמחז"ו צד 488 הובא רק יום ראשון של חול המועד. (ג) ביום הרביעי וביום החמישי. הסגרתו ותקנתו בפנים כמו שהוא במחז"ו, וגם בכ"י ב' ובס' הסדרים הוא כעין זה. (ג) ביום השמיני עצרת היא תפילתו שלימה מנהג אבותינו הוא כו'. כן הוא גם בכ"י ב' ובס' הסדרים. ביום השמיני עצרת זו היא תפילתו שלימה כו'. כמו לפנינו אבל במחז"ו צד 488 הנוסחא כך היא: ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה כו' ומנחתם ונסכיהם כו' ותפילתו שלימה תסדור, ברתת ואיטה לאל אדיר, וסנהג אבותינו תורה היא לומר קרבנות של יום ויום. ואע"ג דקבעין הילכתא כרב הננאל אסר רב כו'. ועיין ר"ה ל"ה ע"א וברשי ותוס' שם.]

הוא, ואע"ג דקבעינן הילכתא כרב חננאל אמר רב, דאמר כיון שאמר בכתיב בתורתך שוב אינו צריך, אלא אין אדם יכול לטפור בכך לבתחילה, ותדע לך דבשבתות וראשי חדשים דמרגלא בפומייה דכולי עלמא לפרש מקראות וכוונת הדיבור ובראשי חדשיכם, ש"מ לא הנהיגו קדמונים כרב חננאל אלא בדיעבד, וכני אדם המונעים מלומר מקראות המוספין ברגלים בתווך כמפני חטאינו מתוך שאינם רגילים ושמורים כפה כשל שבת וראש חודש, מצאו עלילה ליפטר כרב חננאל, ולא כל הימים, ואין שומעין להם ומיהו במלכות וזכרונות ושופרות לא אמרו כרב חננאל אלא בדיעבד (ד) שכן באין:

[רב] (א) [הל להיות יו"ט של סוכות] במוצאי שבת, מתפללין אבות ונבורות וקדושת השם, עד האל הקדוש, (ב) אתה בחרתנו, יעלה ויבא, והשיאנו, רצה ומודים ושים שלום, ויבדיל בתפילה, ועל הכוס כך הוא מברך, בורא פרי הגפן, אשר נחר בנו, בורא מאורי האש, המבדיל בין קודש לחול בין קדושת שבת לקדושת יום [טוב] הברלה וכו', ומברך לישב בסוכה, ושהחיינו, וסימן יקנה"ז יין קדוש נר הברלה זמן, (ג) אלא שאומרים תחילה סוכה ואחר כך זמן, (ד) ואם אין לו יין מבדילין על הפת, ובמקום בורא פרי הגפן מברך המוציא לחם, (ה) ואעפ"י דאין מבדילין על הפת בשאר ימות השנה, שאין הפת עיקר, אבל בשבת ויו"ט שיש קדוש והברלה אם אין לו יין מבדיל על הפת ושפיר דמי. (ו) וכן אמר המעם אדונינו מאור עינינו מר רב צדוק ריש מתיבא זכרונו לעד, אילו עמדה הלכה (ז) כרשלה אבהו דשמואל לרבו, ילמדינו רבינו סדר הברלות האין, שלח ליה כך אמר ר' ישמעאל ב"ר יוסי משום אביו, שאמר משום ר' יהושע בן חנניה נה"ק, נר הברלה יין קדוש, (ה) ואמר ר' תנחום משל למלך יוצא ואפרוכוס נכנס, מלוין למלך, (ט) זו שבת, ואחר כך יוצאין לקראת אפרוכוס, זהו יום טוב, הוה אמרינן כיון שהברלה קורמת, וקיימא לן שאין מבדילין

(ד) שכן באין. בכ"י ב' ובס' חסדרים שכן באין הן כמנין, ובמח"ז שכן הן באין ועולין לטיניין.

[רב] (ב) הל להיות יו"ט של סוכות במוצאי שבת מתפללין אבות ונבורות כו'. כ"ח בס' חסדרים. ובכ"י ב' הל להיות יום ראשון של סוכות באחד בשבת. ובמח"ז הל להיות יום טוב שני של סוכות במוצאי שבת, דיו"ט ראשון אי אפשר לחול בסו"ש דלא אד"ו ר"ח וסוכת. (ג) אתה בחרתנו. אחר זה נמצא בסח"ז צד 489 הוספה וכשמגיע עלינו קראת אומר ותודיענו כו' והברלה של כוס הכי מברך כו'. ע"ש. (ג) אלא שאומרים תחלה סוכה ואחר כך זמן. נראה שלא חילק בין יום ראשון ליום שני אבל לדעת הרא"ש סוכה ס"ד סי' ד' וכן ספק הביא אריה סי' תרס"א דבבלי יו"ט שני אומר זמן ואח"כ ברכת סוכה ועיין בס"א ובמ"ז שם. (ד) ואם אין לו יין מבדילין על הפת. מכאן הוא לקוח מן סדר רע"ג דף ס"ב ע"ב. (ה) ואעפ"י דאין מבדילין על הפת בשאר ימות השנה שאין חפת עיקר אבל בשבת ויו"ט כו'. תוא לשון סרע"ג שם והובא בתוס' מסתים ק"ו ע"ב ד"ה מקדש בשם סדר ררב עטרס. וכן הובא ברא"ש פרק ע"פ סי' י"ז ע"ש ועיין תשובה ארוכה בחסדה גנוזה סי' קנ"ז ובעל שכלי הלקט סי' ק"ל הביא מצאתי בשם רבינו שלמה זצ"ל אין מבדילין אלא על היין ולא על הפת וכוון להפירס סי' קי"ב והביא שם גם דברי רב עטרס ע"ש שהאריך בזה. (ו) וכן אמר המעם אדונינו מאור עינינו מר רב צדוק ריש מתיבא זכרונו לעד. כן הוא בסדר רע"ג שם ושם הובא אדונינו מאור עינינו מר רב צדוק גאון זלה"ה. ובמח"ז בסוף סי' שע"ה הובא ג"כ ריש מתיבא והרב בעל שכלי הלקט סי' ק"ל (כ"ב ע"א) הביא אדונינו מר רב צדוק מאור עינינו זצ"ל. (ז) כרשלה אבהו דשמואל. מסתים ק"ג ע"א והובא בסרע"ג שם. (ט) ואמר ר' תנחום. צ"ל ואמר ר' הנינא (ט) וזו שבת, זהו יום טוב, הוה אמרינן כיון שהברלה קורמת, וקיימא לן שאין מבדילין

על הפת, דתנן אסור להבדיל על הפת אפילו ממוצאי ישבת ליום טוב, עכשיו שאמרו חכמים (הא דאיכא זמן אבל הא עבדינן כאביי) (י) [היכא דאיכא זמן היכי עבדינן אביי אמר יקנהו ורבא אמר] יקנהו, (יא) והילכתא כרבא, (יב) כיון שאין קידוש הבדלה אומר תחילה קידוש על הפת ואחר כן הבדלה, ומברכין על הפת עם קידוש היום, הילכך יום טוב שחל להיות במוצאי שבת מי שאין לו יין, [בתחילה] מכרך המוציא, ואחר כך אשר בחר בנו, ואחר כך על המאור, ואחר כך המבדיל, ואחר כך שהחיינו, וכיום [טוב] שאין בו זמן, (יג) הלכה כרבא דאמר יקנהו:

[רכב] ותפילת יום טוב שיני כיום טוב ראשון, (א) נוטלין לולב ומברכין שתיים וגומרין את ההלל קדיש ומוציאים שתי תורות וקורין כדאמטול ומפטרין ותשלם כל המלאכה, עד בהוציא אותם מארץ מצרים, דמתוך שבסוכות היה יום חינוך הבית כשנמטר מפטרין בהשלמתו. עומדין למוסף, מפני חטאינו, פסוקי דמוסף כבר כתבתים כאמטול, ולא תאמר ביום השיני כלל לא בקריאת התורה ולא בתפילה במוסף כי היכי דלא ליזילול ביה, לפי שכבר העדתה ביה וקראת אותו מקרא קודש, ולא נאה לקרותו עוד שיני, כשקראנהו חמשה עשר, וכיוצא בה שיני לא לאחר שעשיתו קודש תעשהו חול:

[רכב] (א) ערבית של מוצאי יום טוב, [מתפללין] אתה חוננתנו, בדרך שמתפללין במוצאי שבת, ומבדילין על הכוס במוצאי יום טוב, אבל לא מברכין על המאור ועל הכסמים, (ב) ואמר ר' זורא יום [טוב] שחל להיות באמצע שבת אומר המבדיל בין קודש לחול, מאי טעמא סדר הבדלות הוא מונה. לשבת וסוכה גומרין את ההלל, יתגדל התקבל, (ג) וקורין כל הציבור ספר קהלת בישיבה, ליתן חלק לשבעה וגם

(י) היכא דאיכא זמן כו'. תקנתו כמו שחאו בפריע"ג שם ובכ"ז ב' ובס' הסדרים חגי' עכשיו דאמר חכמים הא דאיכא זמן הכי עבדינן יקנהו והלכתא כרבא. ועיין בגמרא שם. (יב) והלכתא כרבא. עיין ברשב"ם ובתוס' שם. (יג) כיון שאין קידוש הבדלה אומר תחילה קידוש על הפת ואחר כן הבדלה. בסדר רע"ג הנוסחא כיון שקדוש אומר תחלה נעשה קדוש עקר והבדלה כמטילה ומבדילין על הפת עם קדוש ובכח"ו צד 440 חגי' כיון שיון וקידוש אומר קדם נר הבדלה אומר תחילה קידוש על הפת ואחר כך אומר תבדל ומברכין על הפת עם קידוש. ובס' הסדרים חגי' כיון שאומר שיון וקידוש והבדלה אומר תחילה קידוש על הפת וכו' כמו לפנינו בסדר ובכ"ז ב' כיון שיון לקדוש הכא אומר תחילה על הפת וכו' כמו לפנינו. (יג) הלכה כרבא דאמר יקנהו. בסדר רע"ג (דף ס"ג ע"א) חגי' ובפר"ט שאין בו זמן הלכה כרב יקנהו יין קדוש נר תבדלה. ובס' הסדרים חגי' תלכת כרבא דאמר יקנהו. ובכ"ז ב' חגי' כמו לפנינו בסדר.

[רכב] (ב) נוטלין לולב ומברכין שתיים. ר"ל על נוטלה לולב וזמן. ועיין בסדרם סו' ק"ק, ועיין במח"ו סו' שעיר (צד 484) שלדעת איוה קדמונים שפברכין שהחיינו על הלולב גם ביום השני של יו"ט. והרה"ג רש"ה ז"ל האריך שם בהערה ק' וחבאי דעת שונות בזה. ירדשם הקורא ששם ורואיתו בהנחת תרא"ש עירובין פ"ב סו' י'.

[רכב] (ב) ערבית של מוצאי יו"ט. הובא גם במח"ו צד 440. (ג) ואמר ר' זורא. חולין כ"ז ע"ב. (ג) וקורין כל הציבור ספר קהלת כיושבת ליתן חלק לשבעה וגם לשמונה במח"ו צד 441 נוסף ואמרינן ב' בכל מערבין תן חלק לשבעה [קהלת י"א ב'] אלו שבעת ימי החג, וגם לשמונה (שם שם) זהו שסיני של חג. ר"א קהלת על שם ויקחלו אל הסלך שלמה [כל איש ישראל], בירח האתנים בחג (מ"א ח' ג'), ואז אמרו שלמה ע"כ. ומה שחבאי מס' בכל מערבין הוא בעירובין מ' ע"ב ולפנינו כגמרא חגי' ר' יהושע אומר ד' אלו ו' ימי פסח, ח' אלו ח' ימי חגג כמו שהעיר הרה"ג רש"ה שם במח"ו וגם בפסקתא דרי"כ ספקא כיום השמיני עצרת (קצ"ב ע"א) הובא ר' יהושע אמר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח, וגם

לשמנה, קריש, ומוציאין ב' תורות, וקורין ראה אתה אומר (שמות ל"ג י"ב), בשבת שבהול המועד, בין בספח בין בחג, מתוך שלמדנו מתוכה [הלכות] המועד, (ד) שכן שינינו במסכת חגיגה, את חג המצות תשמור (שמות כ"ג ט"ו), (ה) לימד כאן על חולו של מועד, (ו) [ומספיר, יום ראשון דהוה"ט] הוא קורא ביום השיני וביום השלישי שכלל מקום המפסיר עולה לחובת היום, הילכך ליקרי כאן בספיקא דיומא, והרי ספק שלישי הוא, וכן כל יום יום של חולו של מועד האחרון קורא ספיקא של יום, (ז) שכן שינינו במסכת מגילה, ביום טוב הראשון של חג קורין (ח) כפרשת קרבנות שבתורה כהנים, ושאר כל ימות החג קורין בקרבנות של חג, והאי קורין דקתני אאחרון קאי, (הכא) [אחרון הבא] בכל מקום קורא חובת היום, דאי אכולהו ארבעה נברי קאי, אם כן יומא קמא דחול המועד קרי ארבעה נברי. ביום השיני, וביום השביעי, ביום השמיני, אם כן בתרי יומי הוו מסקי לכולהו קרבנות החג, אלא על כרחך באחרון מ"יר, המחוייב לקרוא מוספי של יום בכל מקום. ואותו האחרון קורא ביום טוב ראשון של חג בפי קרבנות שבתורה כהנים, ובחמשה עשר יום לחדש השביעי בפנחס, ומספיר הנה יום בא לה' (זכרי' י"ד) והשאר כבר קראו בתחילה קודם לזה כפרשה הקבועה ליום שור או כשב, ושאר כל ימות החג הם חולו של מועד יהא קורא האחרון בזה בקרבנות החג כפרי החג המתמעטין והולכין, שעל זה מותר לספר מעשה מוסף היום העשוי באותו היום שהוא עומר בו: (ט) ותוספתא דמגילה מוכח הכי, דתניא בראשון קורין ובחמשה עשר יום, בשני ביום השיני, בשלישי ביום השלישי, ברביעי ביום הרביעי, בחמישי ביום החמישי, בשישי ביום השישי, בשביעי ביום השביעי, בשמיני ביום השמיני עצרת, אלמא לא ספיק ותני אלא בקרבן המיוחד לשמו של יום, ובסידרא דבריייתא הכי איתא, ופירושא דמתניתא מיתוקם כוותיה, בזמן שהשנים כתיקונן וישראל שרויין על אדמתם שאין יום טוב אלא יום אחר, התם איפשר להיותם נקראים כל קרבנות החג כסידרן דבר יום ביומו, ואנן דאית לן תרי יומי ובעינן למקרי ובחמשה עשר יום בתרי יומי קמאי מתוך הספק, ושני אי אפשר להזכיר ביום [השיני], שכבר קרא חמשה עשר יום ומקרא קריש, והאיך תעשהו חול לקרותו שיני, אפן היכי עכדינן שיהיו כל הפרשיות נקראות בחג, והאיל וקרין חדא פרשתא תרי יומי ושני לא נזכר בהו, (י) אמרינן במסכת סוכה, אביי אמר שני ידחה, שנרח ביום השיני של סוכות ידחה לגמרי, ולא יאמר עוד אלא כראשון כחולו

לשמנה אלו שמנות ימי החג. וכן הוא במדרש קח"ר ס"א. והובא עוד שם במדרש בשם ר' לוי תן חלק לשבעת אלו ו' ימי הסוכה וגם לשמונה ביום שמיני עצרת. ובילקוט קהלת י"א ס' חלק לשבעת הביא ר' יהושע אומר תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי הפסח וגם לשמונה אלו שבעת ימי חגנו, ד"א תן חלק לשבעה אלו שבעת ימי החג וגם לשמונה חזרת אף בקדושת יום השמיני. (ז) שכן שינינו במס' חגיגה. דף י"ח ע"א. (ח) לימד כאן על חולו של מועד. כ"ח בכ"ז ב' ובס' הסדרים אבל במס'יו סיים כך לימד כאן על חולו של מועד. שאסור בעשיית מלאכה ולא מסרת הכתוב אלא לחכמים דבר האבד מותר. (ו) ומספיר ביום ראשון דהוה"ט חוספתי כמו שהוא בס' הסדרים ובספ"ז וחסר גם בכ"ז ב'. (ז) שכן שינינו במס' מגילה. דף ל' ע"ב במשנה. (ח) כפרשת קרבנות. במשנה שם כפרשת מועדות. (ט) ותוספתא דמגילה מוכח הכי. הוא בתוספתא מגילה פ"ג. (י) אמרינן במס' סוכה. עיין שם דף ג"ה ע"א וברשי' ובתוס' ד"ה אמתין ועיין באריכות בשבלי' הל"ק ס"י ש"א ובסוד ובב"י א"ח ס"י חס"ג ועיין בסוד רע"ג דף ג"א ע"א וחכמי התוס' מגילה ל' ע"ב ד"ה ושאר הביאנו שם את סדר רע"ג.

של מועד אומר גם על המוסף ביום השלישי, דהא שלישי מתוך שלישי, ובשני יאמר ביום הרביעי וכן כולם, רבא אמר שביעי ידחה שלא יהא מפסיק ומדלג הקרבנות מבסידרן, הרי קורא ובהמשה עשר יום בשני ימים טובים הראשונים, ובראשון דחולו של מועד יקרא וביום השני, דראוי נמי למקרי שני מספק, ולמחר ביום השלישי, וכן כולם כסדר, נמצא שביום ערכה יארע לו ביום השישי, ושוב אינו מקום לביום השביעי, והרי כולם ימות החג, עבר זמנו ובטל קרבנו, וידחה מכל וכל, לא כדברי זה ולא כדברי זה, אתקין אמימר בנהרדעא דמדלגני דלוגי, דולג הקורא וחזור על עקיבו אחר, לקרות היום מה שקראו אתמול, ולמחר מה שקרא היום, עכשיו לא שני ידחה ולא שביעי ידחה: ראשונה דחול המועד קורא כעל מוסף ביום השני, ביום השלישי, רשני ספק שלישי הוא, בשני יאמר ביום השלישי ביום הרביעי וביום החמישי, שלישי רביעי ספק, בשלישי יאמר ביום הרביעי ביום החמישי ביום השישי [ברביעי יאמר ביום החמישי, וביום השישי, וביום השביעי], בחמישי הוא יום ערכה, ביום השישי וביום השביעי, הרי שביעי נקרא ביממו ביום הערכה, ולבני שני נמי קרי דילוג, שהראוי ליאמר ביום טוב שני הוא וחזור ואומר למחר בשלישי, ובשמיני לא יתכן לקרות ביום השביעי, מחמת ספיקו של יום, לפי שאין מקדשו וקוראו שמיני עצרת, ואל יתבהל על פיד לחללו ולזלזלו כשם שביעי. (יא) ובסדר הזה רבינו נ"ע הנהיג את דורו, שהעמיק ממכתב ידי רבו טובהק רי יעקב בר יקר, שפירשה במסכת מגילה, לפני המאור הגדול מתקן לכולה גולה רבינו גרשם ז"ל, (יב) וכן פירש, בראשון דחול המועד, כהן קורא ביום השני, ולוי ביום השלישי, ישראל ביום הרביעי, והאחרון דולג וחזור אחר, וקורא ביום השני וביום השלישי, ולא זה קא מיירי דילוג, דהא לא איירי בקריאת קמאי כלל (י) אלא מיום ליום, (יג) [בשני של חול המועד כהן קורא ביום השלישי, לוי וביום הרביעי] וישראל קורא וביום החמישי, אחרון חזור על עקיבו וביום השלישי וביום הרביעי: [בשלישי של חול המועד כהן קורא וביום הרביעי] ולוי ביום החמישי, ישראל ביום השישי, אחרון ביום הרביעי וביום החמישי: ברביעי [של חול המועד] כהן קורא ביום החמישי, ולוי ביום השישי, וישראל ביום השביעי, אחרון ביום החמישי וביום השישי, (יד) [בחמישי של חול המועד, הוא יום הושענא רבה, כהן מתחיל מלמעלה ביום החמישי, לוי ביום השישי, ישראל ביום השביעי, האחרון ביום השישי] וביום השביעי, (טו) הוי דע בעינין שיקרא כהן ביום השישי, ולוי ביום השביעי, וישראל ביום השמיני עצרת, דשמיני יום טוב ורגל בפני עצמו הוא, ואיך אתה בא לקרותו בחול, לכך מקדים הוא לכהן ביום החמישי, כדי שלא יעבור מהם משביעי ואילך, שקרבנות החג כלין שם, ומיהו מי שרוצה לקרותו [ביום השמיני] בשביעי אין מוחיזין אותו, שהרי אותו ישראל שלישי לא

(ט) ובסדר הזה כ"ו הובא גם במחז"י צד 442 ושם הגוי והעמיק בדבר סכתב ידי רבו טובהק, ורבנא גרשם ז"ל הוא רבינו גרשום מאור הגולה והוי תלמידו של רב האי גאון ונפטר שנת ד' אלפים ת"ח (תשובת סתרישיל ס"י כ"ט), והיה רבו של ר' שמעון חזקן אחי אבנו של רש"י ז"ל. (יז) וכן פירש כ"ו עינין רש"י מגילה ל' ע"ב ובראש"ש שם. (יח) בשני של חותים וכו'. וכן בשלישי של חותים כ"ו. הוספתי כמו שהוא לנכון ככ"ו ב' ובמחז"י אבל כ"ו הסדרים הוא בשיבושם עור יותר. (יח) בחמישי של חול המועד. הוספתי כמו שהוא לנכון במחז"י, וככ"ו ב' ובס' הסדרים הלשון משבוש, ולפנינו השמים המעתיק מן השישי עד חש"י. (טו) הוי דע בעינין. צ"ל שהיה רע בעיניו ונאמר לנכון במחז"י שם.

לחובת היום בא, [דהא] בחול גמור אין פוחתין מתלתא גברי, ומאי [שינה] זה מראש הודש שהשלישי קורא בו וכיום הישבת, ואין אנו מקפידין אלא באחרון לבדו שהוא קורא מוסף דראש חדש ובראשי חרשיכם, ותלתא גברי דקרו בחולו של מועד אין אנו צריכין [להקפיד] במה הן קורין, שהרי שלשתן לא לשם חובת היום מעשה מוסף קורא, אלא לקרות בתורה בעלמא הן באין, וכיון שספר תורה מוגח לפניהם ופתח לקרות מוסף היום קורין והולכין אף הן באותן קרבנות החג, כמו [שהיו] קורין בשאר התורה, אבל הרביעי הבא באחרונה הוא מיוחד בכל מקום לספר מעשה היום ולקרות הכי, והרי כן בפסח ימים הראשונים קורין בפרשיות הקבועין לימים, כגון משך תרא קדש בכספא, והאחרון מביא ספר תורה לעצמו לקרוא מוסף, ומתוך שהוא בא לשם היכירא ולהוכיח על קדושת היום שהרי בחול אין קורין אלא שלשה, ובמועד נוסף עליהם הרביעי, (טז) משום דאמרינן במסכת מגילה, כל דמפי מילתא מחבריה מפי ליה גברא יתירא, מתוך כך תיקנו הראשונים שתהא חובת היום נקראת על ידו, ואף ביום עצמו המפטיר שבא להוכיח ולגלות על קדושת היום, דהא אילו היה [חול] לא היה מפטיר, הואיל וקצת יומא בדידי הוא בא לקרות את המוסף, מאחר שהרביעי מוכן בכל מקום לחובת היום, נכון הדבר ומקובל שיהא הוא קורא כאן בסוכות כולה ספיקו דיומא, שיהא כל הספק שיהא לנו חובת היום נקרא על ידו, שהרי לצורך כן האחרון עולה לספק מעשה היום, לפיכך צריך לקרות בכל יום אותן שתי הפרשיות שהן ספיקן של יום, ואנן לא מצינו בכל הסימנים שקבעו רבותינו בתלמוד כגון משך תורא קדש בכספא, וכולהו אינון שיהא שום פרשת מוסף מעויינת כל עיקר, אבל הראשונים הגהינו כן לקרות בכל יום טוב ויום טוב מוסף שלו, ויהדרו לאחרון מתוך שהוא בא להיכירא דיומא כדאמרינן כל דמפי מילתא מחבריה מפי חד גברא, ומנהג כשר הוא לאחוז בו ומחזיקין אותו:

[רכג] (א) [בחול המועד] שבת מפטירין ביום בוא גוג (יחזקאל ל"ח י"ח), שאותה המפלה היא הכתובה בהנה יום בא לה' (זכרי' י"ד א') על החורלים מלחוג את חג הסוכות, כשם שאנו מפטירין בחול המועד של פסח העצמות היבשות, מתוך שהן היו מן היוצאים ממצרים בלא זמנם, ומוסף יזכיר ספק המכוון ליום בתוך מפני חטאינו:

(ב) משום דאמרינן במס' מגילה. דף כ"ב ע"ב.

[רכג] (ב) שבת שבחח"ט מפטירין ביום בוא גוג כו. כ"ח גס בכ"י ב' גס בס' הסדרים אבל במחזור וויטרי צד 448 הלשון מתוקן יותר וכך כתוב שם: שבת של חול המועד מפטיר קורא בשני ימים ספיקא דיומא. ומפטיר ביום בא גוג, שאותה המפלה היא המנפה הכתובה הנה יום בא לה', על אותם האומות שמנסה תקב"ח לעתיד שיעשו סוכה, כדאמרינן בריש ע"ז [ע"י שם דף ג' ע"א], ואתם התדילים מלחוג את חג הסוכות ובא עליהם מניפה, ומסיים וכוזו את בווזיהם [יחזקאל ל"ט י']. כשם שאנו מפטירין בשבת של חול המועד פסח, בעצמות היבשות (שם ל"ז) מתוך שהן היו מיוצאי מצרים בלא זמנן ובמוסף יזכיר ספק המכוון ליום בתוך מפני חטאינו ע"כ. וע"י מה שהעירונו בפסיקתא דריב ספקא ויהי בשלח הערת צ"ו והערה צ"ח שבסו של אפרים מעו ויצאו עד שלא שלם הקץ ע"ש באריכות וכן רש"י מגילה ל"א ע"א תביא בעצמות היבשות שיצאו ממצרים לפני הקץ. ומה שהובא פה לאותם התדילים מלחוג את חג הסוכות יבא עליהם מניפה הוא הכתוב בזכרי' י"ד י"ח ולא עליהם תחיה המנפה אשר יגוף ח"י את הגוים אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות וגו'.

[רכד] נחזור על הראשונות, כל ימות החג מתפללין הושענות על הימים
לאחר סיום תפילה זכר לניסוך המים שהיה בא כל שבעה לרצות על המים, אלא שאין מזכירין מוריד הגשם עד השמיני, מתוך ששימן קללה בחנה, (א) כמזוג כוס לרבו, והוא שופך קיתון על פניו, (ב) לפי שכל ימי החג אינו אלא כמפתח מן הצר להמון מללים ורסיסים, שכן השם לכך הכתוב כתבן. (ג) בשביעי שכלו ימי סוכה, מאמצין לבקש כד"ת בה' פיתיון ורייטיין, ולמחר בשמיני יום הזכרה הוא, ועליו סדרו תפילת עריבה, למלך המספיק מזונותיו לחיילותיו, (ד) וכן אמר ר' תנחומא כל שבעת ימי החג מתפללין [למללים ויום טוב האחרון] על הגשמים, לכך נפטרין מן הסוכה כדי שיתפללו על הגשמים בלב שלם, (ה) ואף קרבנו של שמיני יחיד הוא, כלפי אומה יחידה, ילינו הלילה ויתעכבו היום להמטיר להם מים, וכן אמר ר' אלכסנדר כל שבעת ימי החג התורה מרמזת להם לישראל שאלו מטר מאת ה', (ו) והן שלא התכוננו כבשה להם התורה עוד יום אחד לתבוע, (ז) ועל זה שנת המשורר מ"ם יו"ד מ"ם שאל ללא קצרה לא הביט דמהם עצרת:

[רכה] (א) וכל ימות החג מקיפין את המזבח פעם אחת בלולב, בשביעי

[רכד] (ב) כמזוג כוס לרבו וחוא שופך קיתון על פניו. הוא לשון המשנה סוכה כ"ד
ע"ב משלו משל למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו (ג) לפי שכל ימי החג אינו אלא כמפתח מן הצר להמון מללים ורסיסים שכן חשם לכך הכתוב כתבן. הלשון משובש ובלתי מובן כלל. ובכ"י ב' לפי שכל ימי החג אינו אלא כמפתח אחתו הצר למון מללים ורסיסים שכן ירשם הכתוב, הוא ג"כ מופעת ומשובש. ובס' הסדרים משובש עון יותר לפי שכל ימי החג אינו אלא כמפתח מן הנוד למיון מללים ורסיסים שכן ירשם הכתוב כתבם. אבל במח"ז צד 448 הלשון מתוקן: לפי שכל ימות החג אינו אלא כמפתח מן הצר לרמוז מללים ורסיסים, שכן רשם הכתוב ב"ז. והעיר שם הרשיה עיין שבת ק"ג ע"ב ותענית ב' ע"ב. והזכונה להמאמר מאמר בשני ונסכיהם ונאמר בשביעי כמשפסם הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן נאם וכן נמצא המאמר חזח במסיקתא דרי"כ פסקא ביום השמיני עצרת ע"ש הערת ע' סכאן רמז ניסוך המים מן התורה ולוח כוון בר"ת ב"ז. (ג) בשביעי שכלו ימי סוכה מאמצין לבקש כד"ת בה' פיתיון ורייטיין. גם פה הלשון משובש וגם בכ"י ב' ובס' הסדרים בטעות מאמצין לבקש בחכרת פתיון ורייטיין. ונמצא לנכון במח"ז (צד 448) כשביעי שכלו ימי סוכה מאמצים לבקש בת כד פיתעיים ורייטיין. ופי' מלת כד הוא כאשר ומורגל ברד"ל כמו כדאמר כדעבד ודומיהם ופי' הוא כמו כדפתיון ורייטיין. ולפינו בסדרו נשתבש ע"י הסעתיק מן "לבקש בה כד פיתיון ורייטיין" נעשית "לבקש כד"ת בה' פיתיון ורייטיין" ובכ"י ב' ולס' הסדרים החתה כ"ד נעשית. כה"ל. (ד) וכן אמר ר' תנחומא כל שבעת ימי החג ובתנחומא הקדום פנתס אות י"ג. (ה) ואף קרבנו של שמיני יחיד הוא כלפי אומה יחידה. כגמרא סוכה נ"ה ע"ב פר יחיד למה כנגד אומה יחידה. ומרש"י פר יחיד של שמיני. (ז) והן שלא התכוננו כבשה להם התורה עוד יום אחד. עיין מסיקתא דרי"כ פסקא ביום השמיני עצרת (קצ"ד ע"ב) והמאמר מ"י אלכסנדר נובע משם. (ז) ועל זה שנת המשורר מ"ם יו"ד מ"ם שאל ללא קצרה לא הביט דמהם עצרת. וכ"ה בכ"י ב' ובס' הסדרים שאלו ללא פקדה ולא הביט דמהם עצרת. ובמח"ז מ"י שפ"א (צד 448) הובא ועל זה שנת המשורר מ"ם יו"ד מ"ם שאל ללא קצרה, לא הביטו ראיהם עצרה. וכוון בוודאי ליהיה פיוט.

[רכה] (ב) וכל ימות החג מקיפין את המזבח פעם אחת בלולב, בשביעי שבע פעמים.
ונותנין עליה ספר תורה. כ"ה גם בכ"י ב' ובס' הסדרים אבל במח"ז צד 448 הובא כך: וכל ימות החג מקיפין את הבירה הוא הרוכן פעם אחת בלולב ואחריו בשביעי שבע פעמים ונותנין עליה ספר תורה. ועיין ערוך השלם ערך בירה. ובמדרש תהלים מזמור י"ז אות ה' אשר הוצאתי לאור (ויו"א תרנ"א) נמצא מאמר אשר ליתא כגדסם מכבר וכך איתא ס"ס: כיון שהגיע יום הושענא רבה נוטלין ערבי נחל ומקיפין שבע הקפות. וחזן הכנסת עומד כמלאך אלהים.

שבע פעמים, ונתנין עליה ספר תורה, (ב) לומר שם שמים אנו כותבין, (ג) שכן הכהנים היו מקיפין את המזבח בכל יום פעם אחת, ואותו יום שבע פעמים, (ד) ואומרים אני והו הושענא והושיעה נא, (ה) מרקתני פעם אחת ושבע פעמים ש"מ דהקפה כרגל סביב המזבח הוא, ומאי מקיפין, (ו) פליגי בה אמוראי, חד אמר בערבה, לאחר זקפת מורביות מוסכות למזבח, מקיפין בטעפות סביב למזבח, הריות של ערבה בידיהם פעם אחת [בכל יום], ושבע לאותו יום, דהכי גמירי לה וחד אמר כלולב מקיפין, (ז) לאחר שזקפו הערבה סביבות המזבח, (ח) דאמר רב זבד משמיה דרבא לולב דאית ליה עיקר מן התורה בנבולין (ט) דאמר לפני ה' אלהיכם, כתיב ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים (ויקרא כ"ג ט'), ואגבולין כתיב ולקחתם לכם ביום הראשון (שם שם), ועבדינן שבעה זכר למקדש, ערבה דלית בה עיקר מן התורה בנבולין, דכי אתאי הילכתא למזבח לא עבדינן שבעה זכר למקדש :

[רכב] (א) ומברכינן אלולב כל שבעה, דאכיוי ורבא תרויהו מוקמי הילכתא כרבי הלכה למעשה, תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן, ואעי"ג דלולב בשאר יומי דרבנן הוא זכר למקדש (ב) רב ושמואל בחד שיטתא בלולב שמצותו כל שבעה [ונבי סוכה גטי] (ג) אעי"ג דלא פסקי לילות מימים, וכחד יומא אריכתא דמי, לא

וספר תורה בורועו ותעם מקיפין אותו דוגמת המזבח, שכך שנו רבותינו בכל יום היו מקיפין את המזבח ואומרים אנא ה' הושיענא נא אנא ה' חלילה נא וכוונם השכיניו היו מקיפין שבע פעמים, והעירותו שם בהערה ליו המאמר הזה בשינויים קצת ראיות מובא ברקח סי' רכ"א בשם הירושלמי וז"ל: 'ירושלמי בפי' לולב וערבה כיצד סדר הקפת כל ישראל קטנים וגדולים גוסלין את לולביהם בידיהם ימינית, ואתרוגיהן בשמאלית, ומקיפין הקפה אחת, ואותו חיוס ד' פעמים. יחיא בזמן שיש סוכה, אבל בזמן הזה חזון הכנסת עומד ככלאך אלהים וספר תורה בורועו ותעם מקיפין אותו דוגמת המזבח כו' ואיתא במסורת ששה עשר [ציל שבעה עשר] בשוחר טוב שמעתי ה' צדק למה מקיפין שבעה פעמים זכר ליריותו וכן הארזי ח"ב סי' שפ"ו הביא הירושלמי וכן בשבלי הלקס השלם סי' שס"ט מובא ג"כ הירושלמי וכן מובא כן בילקוט תהלים סוף רמז תשי"ג ג"כ בשם הירושלמי פרק לולב וערבה, אולם לפנינו בירושלמי אין זכר מזה ובירושלמי פרק לולב וערבה פ"ד סוף ה"ג (ג"ד ע"ג) איתא רק אותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים א"ר אחא זכר ליריותו, וזולת זה אין דבר בירושלמי, ואולי שציינו ירושלמי הכוונה רק על המלות א"ר אחא זכר ליריותו, והרוקח הביא זה בשם שו"ם ובאמת זכר ליריותו ליחא בשו"ם רק בירושלמי והמאמר שהביא בשם ירושלמי צ"ל שו"ם והוא המאמר שלפנינו בשו"ם (אשר הוצאתי לאור) רק עם הוספות באמצע ואולי הם הוספות מאוזה גאון וכוונת זכר ליריותו מסוואר ברקח ע"ש והרב בעל שבלי הלקס הביא שם בשם בעל היראים ז"ל שצריך להקיף בכל יום את הארון או דבר אחר וז"ל להקיף מזבח ומנהג פשוט בידינו שאין מקיפין כי אם ביום השביעי. (ז) לומר שם שמים אנו כותבים, כיה גם בכ"ו ב' ובסי הסדרים וליחא במחיו.

(ג) שכן הכתנים היו מקיפין את המזבח בכל יום פעם אחת. במשנה שם ר' יהודה אומר אני והו ליחא מלת הכתנים. (ד) ואומרים אני והו הושענא. במשנה שם ר' יהודה אומר אני והו הושיעיה נא וע"ש בפירש"י ובתוס'. (ה) מרקתני פעם אחת ושבע פעמים ש"מ דהקפה כרגל סביב המזבח הוא. הוא לשון רש"י בגמרא סוכה מ"ג ע"ב ד"ה ואותו יום. (ו) פליגי בה אמוראי. עיין סוכה שם. (ז) לאחר שזקפו הערבה סביבות המזבח. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ח) דאמר רב זבד משמיה דרבא, שם מ"ד ע"א. (ט) דאמר לפני ה' אלהיכם כתוב ושמתם כו'. זה ליחא בגמרא.

[רכב] (ב) ומברכינן אלולב כל שבעה, דאכיוי ורבא תרויהו מוקמי הילכתא כרבי הלכה למעשה, עיין סוכה מ"ו ע"א. (ג) רב ושמואל בחד שיטתא. עיין רש"י שם ד"ה הכי גרסינן. (ג) ואעי"ג דלא פסקי לילות מימים וכחד יומא אריכתא דמי. עיין רש"י שם ד"ה כל זמן שמניחין.

סדר רשי

נרעה מתפילין, ואפילו הולצן ומניחן מאה פעמים ביום, וערכה אינה צריכה ברכה
בנבולין, (ד) מרפלוני ופלוני אייתו ערכה קמיה, שקיל הביט ולא קא בריך, קסבר מנהג
נביאים הוא, ולא יסוד נביאים, ואמנהג לא בעי לברוכי :

[רכב] (א) ועל היקף של כל ימות החג נשאל רבינו ג"ע וכך השיב: על
היקף שבכל ימות החג, שיש חולקים ואומרים שאם אין לולב אין היקף, ויש אומרים
יש היקף אע"פ שאין לולב מצוי, אני כבר נשאלתי זאת כמה שנים, והשנתי בדברי
האומרים יש היקף, ומעיתי בה שדמיתי (ב) דכי איתותב רב יוסף ממתינתין דחיוב
ערכה אכולה מילתא איתותב, בין בהא דאמר [ערכה לאו בנשילה בין בהא דאמר]
יש היקף אחת שבכל יום, ושבע של שביעי בלולב, ואמרתי אחרי שהושב רב יוסף,
ושמעין דבערכה הוה ההוא היקף, אלמא לא הוזכר לולב לענין היקף, אלא ערכה
דאמור רבנן דלא עבדינן ליה האידנא שבעה זכר למקדש, לפיכך דמיתי שהיקף שאנו
מקיפין בכל [יום] לאו חובה היא עלינו הוטל, דהא לא בעינן זכר למקדש לערכה שבעה,
אלא מנהגא בעלמא הוא, ולולב לא מחייבו ולא פוטרו, שהרי אין זכר למקדש לולב
בהיקף, אבל עתה יישר כחו של אחי שלמדן מפלפול, ויש לומר שלא לחנם
הנהיגו הראשונים [בלולב היקף], קסברי דמחזורתא היא, כי איתותב רב יוסף מהא
מתניתא אהא דאמר ערכה בזקיפה ולא בנשילה אתותב, ושמעין מינה דבנשילה, אבל
מילתא אחרייתא דאמר היקף דמתניתין בלולב, (ג) וכן אמר ר' אלעזר בדוכתיה קיימי,
וההיקף בלולב הוה, וביון שהוטל עלינו חובה לעשות לולב זכר למקדש, הנהיגוהו
להיקף בו כל שבעה זכר למקדש, ואם אין לולב אין היקף. וכן נראין הדברים,
חזרתי בו מבראשונה :

[רכב] (א) גם זה עומק הילוך סוכה דרבינו שלמה.

(ב) **תנו** רבנן העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, נכנס
לישב בה אומר אקב"צ לישב בסוכה, היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה
דבר, (ג) כגון למיעטרה סתרי, אומר שהחיינו, ואם לאו, משכננס לישב בה מדרך

(ד) מרפלוני ופלוני אייתו ערכה כו'. שם מ"ד ע"ב.
[רכב] (ב) ועל היקף של כל ימות החג נשאל רבינו ג"ע וכך השיב. החשובה מרשי
זיל הובא בסדור קרוב לסופו ורשום שם "זה חסר למעלה מתלכות סוכה". לכן הצגתי פה
אצל ה' סוכה. והתשובה הובאה גם בסמ"ח סי' שפ"ב (צד 444). וכן באו"ח ה"ב סי' שמי'
(סי"ט ע"א) ומתחלת וזו תשובת רשי ושכתבתי על היקף כו'. ובסוף חתם שלמה בר יצחק,
ועיין בארזי שם מה שכתב בזה, ובסמ"ח שם סוף סי' שפ"ב ושפ"ג ושפ"ד ושפ"ה נמצאו
הוספות וליחא בסדור, ואח"כ נמצא נוסח הושענות. (ג) דכי איתותב רב יוסף. סוכה מ"ג ע"ב.
(ג) וכן אמר ר' אלעזר. שם שם.

[רכב] (ב) גם זה עומק הילוך סוכה דרבינו שלמה. וכ"ח גם בכ"י ב', ובס' הסדרים
כתוב וגם זה מספיק סוכה מרבינו שלמה. ונמצא בסמ"ח צד 897 וכל זה לקוח מן הלכות
גדולות הלכות סוכה (ל"א ע"ד). (ג) ת"ר העושה סוכה. סוכה מ"ו ע"א והובא בבחיג שם.
והרי"ף גיאות ה' סוכה (פ"ו ע"א) הביא בשם הלכות גדולות. (ג) כגון למיעטרה סתרי.
בבחיג כגון למיכנשה ולמסך בה בסתרי ובכ"י ב' ובס' הסדרים איתא כגון לעשרת ולא הובא יותר,
ולפינו יש לתקן כמו שהובא בבחיג גם צ"ל בסתרי ועיין ערוך בסתרי שפ"ט מצעות. ובסמ"ח
כגון למיעטרה ילמיך ביסתרי וברא"ש סוכה פ"א סי' י"ג הביא: כתב בעל העיטור ש"ס
חידוש בגופו בעיני ודלא כבעל הלכות שכתב מיכנשא ומסך בסתרי הוי חידוש דחא ליכא
סוכה דלא יכול לחדושי בה האי חידוש וכן הביא הבי' סי' תרל"ז בשם בעל העיטור וכן

ימים, אחת אסוכה ברישא, ואחת אומן והשתא דאמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דמסדר להו כולהו אכסא דקירושא הילכך זמן בין דעושה סוכה לעצמו בין דעושה לולב לעצמו לא צריך למיטר דסני בדכסא :

[רכטז] (א) תנו רבנן בסכות תשבו (ויקרא כ"ג ט"ב) [אין תשבון] אלא כעין תדורו, אמרה תורה צא מדירת קבע, ושב בדירת ארעי, מיכאן אמרו היו לו כלים נאים מעלן לסוכה, ומצעות נאות מעלן לסוכה, אוכל ושותה בסוכה, (ב) וישן בסוכה, ומטייל בסוכה, (ג) ואמר רבא מאני מיכלי לבר ממטללתא, (ד) כגון קידרי ושיפודי ומגיס, פירוש קערות לאחר שאכלו בהן צריך להוציאן חוץ לסוכה משום מיאוס, מאני משתיא במטללתא, (ה) כגון נוסקי וכובי וכסי שרגא, פ"י נר של חרס קריישול כך שמו, אמרי לה במטללתא, ואמרי לה לבר ממטללתא, ולא פליגי הא בסוכה גדולה, הא בסוכה קטנה, ואיזו היא סוכה קטנה, (ו) כדתניא מחוקת ראשו ורובו ושלחנו כשירה, רבי אומר פסולה עד שתהא בה ארבע אמות על ארבע אמות, מאי טעמיהו דרבנן, קסברי סוכה דירת עראי בעינן, וכי מחוקת ראשו ורובו ושלחנו שהן שבעה טפחים כשירה, ורבי סבר סוכה דירת קבע בעינן אי אית בה ד' אמות על ד' אמות דיירי בה אינשי ואי לא לא דיירי בה אינשי, והילכתא כרבנן דאמרי אפילו אינה מחוקת אלא כדי ראשו ורובו ושלחנו כשירה :

[רל] (א) תנו רבנן שתיים כהילכתן ושלישית אפילו טפח, ד' שמעון אומר שלש כהילכתן ורביעית אפילו טפח, והילכתא כרבנן. ואותו טפח מעמידו לכל רוח שירצה. **(ב) אמר ר' סימון אמר ר' יהושע בן לוי אותו טפח שוחק ומעמידו בפחות משלשה סמוך לרוסן, וכל פחות משלשה כלבוד דמי, (ג) פירוש טפח שוחק, מודר בארבע אצבעות שאינן נוגעות זו בזו, דהוי טפח ומשרו ומעמידו בפחות משלשה סמוך לרוסן לאחת מן הרפנות ופחות משלשה כלבוד דמי והוי כמחיצה של**

הרויץ גיאות שם הביא זה ג"כ ע"ש ועיין שבלי הלקט השלם סי' שליו ועיין מה שתעיר הרה"ג רש"ה בסחי' שם.

[רכטז] (ב) תיר בסכות תשבו. סוכה כ"ה ע"ב וכל הסימן הוא לשון בהה"ג שם. **(ג) וישן בסוכה.** צ"ל ומשנן בסוכה. כמו שהוא בגמרא שם ובבה"ג וע"ש בתוס' ד"ה ומשנן. **(ג) ואמר רבא.** סוכה כ"ט רע"א. **(ד) כגון קידרי ושיפודי ומגיס.** הוא לשון הבה"ג ובתוס' סוכה שם ד"ה סנא הביאו את הבה"ג ובבה"ג שם ליתא למלת ומגיס. ואין ספק שנשטמם בהעתקה וכה שהובא לפנינו "פ"י קערות לאחר שאכלו בהן צריך להוציאן חוץ לסוכה משום מיאוס" הוא לשון רש"י בגמרא שם על מאני מיכלא וחמלות "משום מיאוס" ליתא ברש"י והובא שם בתוס' בשם רש"י ובבה"ג לפנינו כגון קידרי ושיפודי וכו' סני וכו' סני ואגמני דלישא ומאני דקסחוי ומאני דתכלי ואצריי כולהון לבר ממטללתא, וזה לא הובא בסדרו גם לא במח"ז. **(ס) כגון נוסקי וכובי וכסי שרגא פ"י נר של חרס קריישול כך שמו.** בבה"ג שם כגון נוסקי וכובי וקאקווי וכאסי ותמר לפנינו בסדרו מלת "קאקווי". והנה הפירוש על שרגא נר של חרס הוא לשון רש"י בגמרא סוכה שם ושרגא במטללתא כתב רש"י נר של חרס שקורין קרושייל. ואיכ שרגא מוסב למטה ולא קאי ארלעול מינה. והמלות שהביא הבה"ג לא נודע הוראתם רק בערך חשלב ערך גוסק הביא את הבה"ג וכתב פ"י גוסק בלשון פרסי כלי י"ן וכוס גדול. (ו) כדתניא. סוכה ג' ע"א.

[רל] (ב) תיר שתיים כהילכתן. סוכה ו' ע"ב וגם זה הוא לקוח מן בה"ג שם ולפני זה נמצא בבה"ג עוד מאמר אחד מי שהיה ראשו ורובו בסוכה כו', זה לא הובא בסדרו. **(ג) א"ר סימון אמר ריב"ל.** סוכה ד' ע"א ושם הגי' א"ר סימון ואיתוסא רבי יהושע בן לוי. **(ג) פירוש טפח שוחק כו'. הוא לשון רש"י בגמרא שם ועיין בבעל המאור.**

סדר רשי

ארבעה מסחים ומשך סוכה שנבעה נמצא רובו של דופן עשוי, (ד) רבא אמר אינה ניתרת אלא בצורת הפתח (ה) פירוש היכי דמי צורת הפתח קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן והכי קאמר רבא טפח דשנינן בכרייתא שמתיר בדופן שלישית, אינו מתיר אלא אי"כ עשאו לאותו (דופן) טפח צורת הפתח על פניו [כל] הדופן כולה, כיצד קנה של חצי טפח אצל היוצא וקנה של חצי טפח במקצוע שכנגדו, וקנה על גביהן (דהוי) [מזה לזה הוה] ליה כאילו כל הדופן סתום דדופן שיש לו צורת הפתח סתימא מעליא (ו) בפרק קמא דעירובין, והוה טפח שאמרו חכמים: (ז) איכא דאמרי אמר רבא וניתרת נמי בצורת הפתח, (ח) פירוש משמע דטפח ששנינו היינו כדפריש ר' סימן לעיל [עושה] סתימה (פתח) [טפח] אצל היוצא ואתא רבא למימר דאם עשה צורת הפתח על פני כל הדופן כולו בשני קנים כל שהן וקנה על גביהן קאי ליה במקום טפח ומכשר ליה כוותיה, דאו האי או האי מכשר. (ט) איכא דאמרי אמר רבא וצריכה נמי צורת הפתח, (י) פירוש דתרווייהו טפח בעינן, אצל היוצא וקנה כזוית (שבעה) [שכנגדו] וקנה על גביהן מטפח זה לקנה של זוית. (יא) רב אשי אשכח ליה לרב כהנא דעביד ליה טפח [שוחק] וקא עביד ליה נמי צורת הפתח, אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא וניתרת נמי בצורת הפתח, אמר ליה אנא כאידך לישנא סבירא לי דאמר וצריכה נמי צורת הפתח: (יב) וכן הלכה:

[רלא] (א) ושחמתה מרובה מצילתה פסולה. (ב) תנו רבנן חמתה מחמת סכך (ג) פוסלת בה ולא מחמת דפנות (ד) ר' יאשיהו אומר אף מחמת דפנות, הכא קתני ושחמתה מרובה מצילתה פסולה, (ה) [הא כי הדרי כשירה, והתם קתני ושצילתה מרובה מחמתה כשירה] הא כי הדרי פסולה, לא קשיא כאן מלמעלה כאן מלמטה והאי דקתני ושצילתה מרובה מחמתה כשירה, הא כי הדרי פסולה, מלמעלה, מאי טעמא דכל שמעילאי שיעור זוזא, (ו) מתתאי שיעור איסתרא, הילכך כי הדרי פסולה, דהוי חמתה מלמטה מפי סמאי דהויא מלמעלה, הא דקתני ושחמתה מרובה מצילתה פסולה, הא כי הדרי כשירה, מלמטה:

[רלב] (א) תנו רבנן סוכת גוים, סוכת נשים, [סוכת בהמה], סוכת כותים, סוכה מכל מקום כשירה, ובלבד שתהא מסוככת כהילכתה, אמר רב חסדא והיא שעשויה לצל, (ב) פירוש סוכת גוים, שעשויה לישב בה כל ימות החמה. סוכת כל

(ד) רבא אמר, סוכה שם. (ה) פירוש היכי דמי צורת הפתח כו'. הוא לשון רשי בגמרא שם ושם מתחיל ברשי בעירובין ויא ע"ב אמר היכי דמי כו' וכל הלשון שם כמו שחאו לפנינו. (ו) כפי' דעירובין. דף ב' ע"ב. (ז) איכא דאמרי אמר רבא, גמרא שם ז' ע"א. (ח) פירוש משמע דטפח ששנינו כו'. הוא לשון רשי בגמרא שם. (ט) איכא דאמרי אמר רבא וצריכה נמי צורת הפתח, כיה בכתיג והוא בגמרא שם. (י) פירוש דתרווייהו טפח כו'. הוא לשון רשי בגמרא שם. (יב) רב אשי אשכח לרב כהנא, גמרא שם. (יג) וכן הלכה. כן סיים הכתיג.

[רלא] (ב) ושחמתה מרובה מצילתה פסולה. משנה ריש סוכה והובא ג"כ כל הסימן בכתיג שם. (ג) תיר חמתה מחמת סכך. גמרא שם ז' ע"ב. (ד) מפוסלת בהי' הוא לשון רשי בגמרא שם וליתא בכתיג. (ד) ר' יאשי' אומר אף מחמת דפנות. גמרא שם. (ה) הא כי הדרי כשירה. הוספתי כמו שהוא לנכון בכתיג ובכ"י ב' ובסי' חסדרים ובמחזיקי והשמים המעתיק מן הא כי הדרי עד הא כי הדרי. (ו) מתתאי שיעור איסתרא. עיין ברשי ובתוס' שם.

[רלב] (ב) תיר סוכת גוים. סוכה ח' ע"ב ושם הווא הסימן נגבי' והובא בכתיג שם (ג) פירוש סוכת גוים כו' כל הלשון הוה בפירשי בגמרא שם וכן אמר רב חסדא הא כהילכתא כו' הוא לשון רשי שם עד מן החורב.

מקום, שאסילו סחורה מאילו. אמר רב חסדא הא כהילכתה דקאמר הכי קאמר והוא שמסוככת יפה דמוכחא מילתא שעשייתה הראשונה [לצל היתה ולא לצניעות] בעלמא דאע"ג דסוכה [לשם חג לא בעינן, לשם סוכה בעינן ולצל] הוא דמיקריא סוכה שמסוככת מן (החמה) [החורבן]. (ג) רועים שעושים סוכה לישב בתוכה מפני השרב ושומרין צאנן, קייצים שומרי קציעות השממות בשדה ליבשן, בורגנין שומרי העיר וכולן ישראלין הן אבל סוכה זו לא לשם חג נעשית:

[רל"ג] (א) הידלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבה פסולה, (ב) שאין מסככין במחור (ג) דאמר מר באספך מגרנך ומיקבך (דברים מ"ז י"ג), בפסולת גזרין ויקב לסיכוך הכתוב מדבר, (ד) אם היה סיכוך הרכה מהן, או שקיצצן כשירה. (ה) הרבה מהן פירוש במטלן ברוב או שקיצצן אף לאחר שסיככה בהן ולא אמרינן (ו) תחילת עשייתה בפסולת נעשית. (ז) זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ אין מסככין בו, (ח) מנא הני מילי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אמר קרא חג הסוכות תעשה לך שנעת ימים באספך מגרנך ומיקבך (שם שם) בפסולת דגזרין ויקב דסוכה הכתוב מדבר, (ט) ורב חסדא אמר מהכא צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדם [ועלי תמרים] ועלי עץ עבות [לעשות סכת], ככתוב (נחמ' ח' מ"ו) :

[רל"ד] (א) חבילי קש וחבילי [עצים] וחבילי זרדין אין מסככין בהן, (ב) לא מפני שהן פסולין לסיכוך, אלא פעמים שאדם בא מן השרה וחבילתו על כתיפו ומעלה ומניחה על גבי סוכה לייבשה, ונמלך עליה לסיכוך, והתורה אמרה [חג הסוכות] תעשה לך (דברים מ"ז י"ג), ולא מן העשוי, (ג) פירוש זרדין מיני קנים הם (ד) ומורדין אותן, ובעודן לחין בהמה אוכלתן ולכשייבשן עומדין להיסק, (ה) אין מסככין בהן, כשהן קשורין, אבל היו מתרין כשרין לסיכוך, (ו) פעמים שאדם בא

(ג) רועים שעושים סוכה כו'. עד לשם חג נעשית. הוא לשון רשי בגמרא ותוא לפרש המאמר דת"ר סוכת רב"ש. סוכת רועים סוכת קייצים סוכת ברגנין כו' ועל זה מפרש רשי כוונת רועים קייצים בורגנין, והעיקר חסר לפנינו בסדר וכן חסר בכ"ו ב' וכס' חסררים. אבל במח"ו צד 399 הובא לנכון המאמר החסר לפנינו אחר אמר רב חסדא והוא שעשויה לצל הובא כל הלשון מנגמרא, מכל מקום לאתויי מאי, לאתויי הא רתנו רבנן סוכת רב"ש, רועים קייצים בורגנין שומרי פירות, מכל מקום כשירה" ולכן הובא לנכון מפרשיי גם פירושו על רועים קייצים בורגנין. ונשמט לפנינו בסדר ובכ"ג נמצא לנכון.

[רל"ג] (ב) הדלה עליה את הגפן. סוכה י"א ע"א במשנה וחוכא בכ"ג שם. (ג) שאין מסככין במחור כו'. הוא לשון רשי במשנה שם. (ג) דאמר מר. סוכת י"ב ע"א. (ד) אם היה סיכוך. משנה שם. (ה) הרבה מהן פירוש כו'. הוא לשון רשי שם. (ו) תחילת עשייתה בפסולת נעשית. ברשי שם איחא תחילת עשייתה בפסולת ופסולה. (ז) זה הכלל. משנה שם. (ח) מנא הני מילי כו'. גמרא שם י"א ע"ב וי"ב ע"א. (ט) ורב חסדא אמר מהכא. שם י"ב ע"א.

[רל"ד] (ב) חבילי קש כו'. סוכת י"ב ע"א במשנה וחוכא בכ"ג שם. (ג) לא מפני שהן פסולין לסיכוך אלא פעמים שאדם בא מן השרה כו'. כ"ה גם בכ"ו ב' וס' הסדרים ובמח"ו אבל בכ"ג איחא כ"ד: חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אין מסככין בהן, ואם תתירן כשרות וכולן כשרות לדפנות, א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מפני מה אמרו חבילי קש חבילי עצים חבילי זרדין אין מסככין בהן, לא מפני שהן פסולין לסיכוך אלא פעמים כו' והוא בגמרא שם י"ב ע"א וזה נשמט בסדר. (ג) מ"ו זרדין כו'. הוא לשון רשי במשנה שם. (ד) ומורדין אותן. כ"ה גם בכ"ו ב' וכס' הסדרים וברשי לפנינו שם ואוגרין אותם. (ה) אין מסככין בהן, כשהן קשורין. רשי שם במשנה. (ו) פעמים שאדם בא מן השרה כל

[מן הישרה] כל ימות החמה, ומניחה על גבי סוכה, שיש לו כל ימות החמה למקנהו, והניח ישם החבילין לייבשן ולא לסבך, וכשמניע החג נמלך עליהן לסינוך, והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי, בפסול זה שנסבך שם שלא לשם סבך ואפילו לצל אלא לייבש אין שם סוכה [חל] עליו, הילכך גזרו רבנן עליו שלא יסבכו בחבילין, אפילו מטייל עליהם לשם סוכת החג, גזירה משום חבילין דכל השנה, דאיכא פסול דאורייתא מדקאמרינן ואם התירן כשירה, ש"מ כל היכא דאיכא אנד אסור לסבך בו, (ז) ואנד כחד לא שמייה אנד, (ח) פירוש כל דבר יחידי שהוא מחובר יחד האוגרו בפני עצמו אינה אגודה עד שיתן דבר עמו ויאגדם יחד:

[רלה] (א) אמר רב יהודה הני שושי ושווצרי מסכנין בהן, (ב) פירוש ירקות הן, שווצרי ארבי"א פלקיר"א, והוא שעליו רחבים וגדלין בעירים מסכנין בהן, (ג) שאינו מאכל אדם לקבל טומאה, (ד) אמר אבוי בשושי מסכנין, בשווצרי לא מסכנין בהן (דשדו) (ה) [דסרין] ריחיהו שביק להו ונפיק, (ו) אמר רב חנן בר רבא [הני] הוימי והיגי מסכנין בהן, (ז) פירוש מיני סנה הן, אמר אבוי בהוימי מסכנין, בהיגי לא מסכנין, (ח) כיון דנתרין עליה שביק לה ונפיק:

[רלו] (א) המשלשל דסנות מלמעלה למטה, אם גבוהות מן הארץ שלשה טפחים פסולה, מלמטה למעלה [אם גבוה] עשרה טפחים כשירה, (ב) ר' יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה (כשירה) עשרה טפחים [כך מלמעלה למטה עשרה טפחים], (ג) והלכה כרבנן, (ד) פירש המשלשל כל מלמעלה למטה קרי שילשול, מלמעלה למטה, שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסבך ואורג ובא כלפי מטה, שלשה טפחים פסולה, דהיינו כדי שיוזקך הגדי בכת ראש דאמרינן פסולה, מלמטה למעלה, (ה) שהתחיל לארוג בערב סמוך לקרקע ומגביה והולך כיון שהגביה עשרה טפחים כשירה, ואפילו אין מניעות לסבך, ר' יוסי אומר כשם שמלמעלה למטה (ו) [דיו באריגת] עשרה טפחים, כך מלמטה למעלה, דיו [באריגת] עשרה טפחים, ואפילו גבוה מן הארץ הרכה כשירה. [הרחיק הסינוך מן הדפנות שלשה טפחים פסולה]

ימות החמה ומניחה על גבי סוכה, שיש לו כל ימות החמה בו. הוא לשון רשי בגמרא שם. (ז) ואנד כחד לא שמייה אנד שם י"ג ע"א. (ח) פ"י כל דבר יחידי. הוא לשון רשי שם ד"ה אנד כחד.

[רלה] (ב) אמר רב יהודה כו. סוכה י"ב ע"כ והובא בכתיג שם. (ג) פירוש כו. לשון בגמרא שם. (ג) שאינו מאכל אדם לקבל טומאה. רשי שם. (ד) אמר אבוי גמרא שם. (ס) דסרי ריחיהו. כצ"ל ופי' רשי דסרי ריחיהו סבאיש ריחס. (ו) אמר רב חנן שם י"ג ע"א. (ז) פ"י מיני סנת הן. הוא פירשי שם. (ח) כיון דנתרין עליה. בגמרא כיון דנתרי טרמיהו. ופירשי נושרין עלין שלהם.

[רלו] (ב) המשלשל דפנות. סוכה מיז ע"א במשנה והובא בכתיג שם ולפני זה הובא בכתיג שם עוד במאמר אשר לא נעתיקו בסדור. (ג) ר' יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים כך מלמעלה למטה עשרה טפחים. כצ"ל. (ג) והלכה כרבנן. כן כתב הכתיג שם. וכתשובת הגאונים שערי תשובה סי' ש"כ תובא בשם רב נטרונאי ז"ל ושאלתם הא דתנן המשלשל דפנות מלמעלה למטה הלכה כתיק או כרי' יוסי, כך ראינו שהלכה כחכמים ואין הלכה כרי' יוסי תנא דיוחיד ורבים הלכה כרבים, ועוד מדאמר רב חסדא אמר אבימי מחצלת ארבעה ומשהו סתרת בסוכה משום דופן. ועיין ברא"ש סוכה פ"א סי' ל"א. (ד) פ"י המשלשל כו. הוא לשון רשי במשנה שם. (ה) שחתחיל לארוג בערב סמוך לקרקע. ברשי לפנינו שחתחיל לארוג מלמטה סמוך לקרקע וכאשר הובא לפנינו כ"ה גם ברשי באלפסי והוא מלשון בשתי או בערב. (ו) [דיו באריגת] עשרה טפחים. כל זה תנא ברשי שם. (ז) [הרחיק הסינוך מן

פירוש לא נגובה קאמר אלא ברחבה, שהניח אויר בסכך אצל הדופן. (ה) והילכתא אויר פוסל בשלשה טפחים, בין בסוכה גדולה בין בסוכה קטנה. [סכך פסול פוסל בארבעה בסוכה קטנה]: (ט) בית שנפתח וסיכך על גביו אם יש בין הכותל ובין הסיכך ד' אמות פסולה. (י) פחות מארבע כשירה ומאי טעמא דאמרינן דופן עקומה, (יא) פ"י בית שנפתח גנו באמצעו [רחוק מן הרמטת לכל צד וסיכך על הפתח באמצעו] ונמצא תקרת הבית שהיא פסולה משום [תעשה ולא מן] העשוי מפסקת בין הרמטות לסכך כשר (יב) אם יש בין הסיכך לכותל ארבע אמות פסולה, (יג) דארבע אמות לא נאמרו למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשירה, הלכה למשה מסיני, רואין תקרת הבית כאלו היא ראש הדופן שנעקם למעלה (יד) ואין בה סכך פסול דפוסל :

[רל"ז] (א) פירסם עליה סדין מפני החמה, או תחתיה מפני הגשם, או שפירס על גבי קינוף פסולה, (ב) פירוש הנשר שלא [יהו] עליו וקיסמין נושרין לשלחן, וסדין דבר שמקבל טומאה ופסול לסכך, או שפירס על הקינוף או אסילו לא פירסו מפני הנשר אלא לגוי על מנתו, על גבי קינוף, הן ארבעת קונדיסין לארבעת רגלי המטה וגבוהין ומניה כלונסות מזה לזה על גביהן, ופורס סדין עליהן, והרחיקן מן הסכך, דהשתא לא [משום] מסכך בדבר המקבל טומאה (ולא) מיפסלא דהשתא לאו לסוכי שטחן שם, פסולה משום דאינו יושב בסוכה דאהל מפסיק ביניהם : [רל"ח] (א) מנימין עבדיה דרב אשי אימטישא ליה כנתניה כמיא אול ואשטחיה אמטלתא אמר ליה רב אשי (ב) זיל שקילא דלא לימרו בגווה קא מסכך, והא קא חזי ליה דרטיבא, לכי יבשה, (ג) פ"י אימטישא נישורא במיא, דרטיבא שהיא לחה דמוכתא מילתא דלנגבה [שטחיה] ולא לסכך, לכי יבשה קאמינא לך דתישקלה :

[רל"ט] (א) אמר אביי אויר שלשה טפחים בסוכה גדולה, ומיעטו בין בקנים [בין] בשפורין הוי מיעוט, בסוכה קטנה בקנים הוי מיעוט, בשפורין לא הוי

הרמטות שלשה טפחים פסולה. זה נשמט בסדרו וכן חסר בכ"י כ' וס' חסררים. והוא במשנה שם ו"ז רעיא ועל זה הובא הפירוש לא נגובה קאמר אלא ברחבה כמו שתוא בפירוש שם ולמינו ברש"י שם אלא במשכת והסיום שלפינו "שהניח אויר בסכך אצל הדופן" ליתא לפנינו ברש"י. והמאמר הרחיק את הסיכך מן הרמטות מובא בכה"ג שם תיבף אחר המאמר ר' יוסף אוכר ובאלפסי הוא משנה אחת עם המשנה המשלשל דמנות. (ט) והילכתא אויר פוסל בשלשה טפחים כו'. הוא לשון הבה"ג שם ותקנתו כמו שהוא בכה"ג שם ותובא גם ברי"ף גיאות דף ע"ח בשם ביה"ג ועיין בשבלי הלקט פ"י שכ"ח. (ט) בית שנפתח. משנה סוכה ו"ז ע"א ותובא בכה"ג. (י) פחות מארבע אמות כשירה ומאי טעמא דאמרינן דופן עקומה. הוא לשון הבה"ג ועיין בגמרא שם. (יב) אם יש בין הסיכך לכותל ד' אמות פסולה. משנה שם. (יג) דארבע אמות לא נאמרו למשה מסיני כו'. עד סופו הוא לשון רש"י שם. (יד) ואין בה סכך פסול דפוסל. ברש"י לפנינו ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה ולא יושן תחת זה.

[רל"ז] (ב) פירס עליה סדין. משנה סוכה י' ע"א, ותובא בכה"ג שם. (ג) פירוש כו'. עד סוף הסימן הוא לשון רש"י במשנה שם ועיין ברא"ש פ"א ס"י ס"ז.

[רל"ח] (ב) מנימין עבדיה דרב אשי. סוכה י' ע"ב ותובא בכה"ג שם. (ג) זיל שקילא כן הוא בכה"ג זיל שקלה ובגמרא אמר ליה רב אשי דלייה. (ג) פ"י אימטישא כו'. עד סוף הסימן הוא לשון רש"י שם.

[רל"ט] (ב) אמר אביי. סוכה י"ח ע"א.

מיעוט, והגי מילי מן הצד, [אכל] באמצע פליגו בה רב אחא ורבינא, חד אמר יש לבד באמצע, וחד אמר אין לבד באמצע, (ב) פי' הוי מיעוט וכשירה דלאו שיעור אויר יש, ולא שיעור סכך פסול יש, בסוכה קטנה ששיעורה מצומצם, בקנים הוי מיעוט דאמרינן לבד ואין אויר כאן, בשפודין לא הוי מיעוט, משום דשפוד נוסיה סכך פסול הוא, ואעי'ג דלא מזה ולא מזה יש שיעור לפסול, מיהו [כיון] דאיכא שלשה מרחים בהדי דנפיק מהכשר סוכה, חשיבו באנפי נפשייהו ולא מיצטרפין בהדי להשלימה [וליתיה] לשיעורא דסוכה, והגי מילי דאויר פחות משלשה לבד ואינו פוסל בסוכה, מן הצד דאמרינן הרי הוא כלבוד דמי מן הרופן, באמצע אויר פחות משלשה שלא בסמוך לרופן, (ג) והילכתא אפילו בסוכה קטנה נמי ואפילו באמצע אמרינן כלבוד דמי וכשר, (ד) ומגלן דכל פחות משלשה באויר אמרינן לבד, וכל [פחות] ארבע אמות ברופן אמרינן דופן עקומה, (ה) דאמר רב חייה בר אשי אמר רב שיעורין חציצין וחציצין הלכה למשה מסיני (ו) ואמרינן עלה לרי מאיר הילכתא למאי אתא לגוד ולבוד דופן עקומה, גוד דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, לבד הא דאמרן, [דכל פחות משלשה כלבוד דמי], דופן דאמרינן דופן עקומה הלכה למשה מסיני :

[רמ] (א) חצר המוקפת אכסדרא אי יש מן הכותל ולסיכך ארבע אמות פסולה, (ב) פירוש כל חצר שבתלמוד לפני הבתים הן, והבתים פתוחין לה, וחצר זו מוקפת בתים בתוכה ופתוחין לה סביב משלש רוחות, ולפני הבתים עשו אכסדראות [סביב] לשלש רוחותיה, והאכסדרא פתוחה היא, ואין לה דופן לצד החצר, ויש עליה תיקרה, זה סיכך על גבי כל אוירה של כל החצר שבאמצע הקיף באכסדראות ואין דופן לסוכה. [ו] אלא מחיצות הבתים המפסיקות בין בתים לאכסדרא, ונמצאת תיקרה האכסדרא מפסקת סביב בין סכך לדפנות, [אם] יש ברוחב האכסדרא ארבע אמות פסולה, פחות מארבע אמות כשירה, דאמרינן דופן עקומה, (ג) דוגמא לדבר קלישטוריא של מיני האומות שיש לה אויר שיש בה עשבים והיקף אכסדרא סביב לה.

[רמא] (א) איתמר סיכך על גבי אכסדרא שיש פצימין (או אין) [כשירה ושאיין] לה פצימין אביי אמר כשירה, אמרינן פי תיקרה יורד וסותם, רבא אמר פסולה, לא אמרינן פי תיקרה יורד וסותם, (ב) והילכתא כרבא. (ג) פירוש סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין, כגון חצר המוקפת אכסדרא, כדפירושית [במתניתין] וסיכך באוירה של חצר, וממך הסכך על גבי שפת קירויה של אכסדרא, ואין מחיצות

(ג) פירוש הוי מיעוט כו' עד שלא בסמוך לרופן. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ג) והילכתא אפילו בסוכה קטנה נמי כו' הוא לשון הבה"ג שם ומסיים דקו"ל ככל התורה כלה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא לבר סתני תלה אומצא בעיני ומיורקי דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא והוא בתולין צ"ג ע"ב. (ד) ומגלן דכל פחות משלשה כו'. הוא לשון הבה"ג שם. (ס) דאמר רב חייה בר אשי אמר רב. סוכה ח' ע"ב. (ו) ואמרינן עלה. שם ו' ע"ב.

[רמ] (ב) חצר המוקפת אכסדרא אי יש מן הכותל ולסיכך ארבע אמות פסולה. משנה סוכה י"ז ע"א. וזה לא הובא בבה"ג ונמצא גם בכ"י ב' ובס' הסדרים. (ג) פירוש כל חצר שבתלמוד. הוא לשון רש"י במשנה שם. (ג) דוגמא לדבר קלישטוריא של מיני האומות. ברש"י לפנינו שם דוגמא לדבר קלישטוריא בלשון אשכנז של איזה אומות הם הנוטרים שיש לה אויר כו'.

[רמא] (ב) איתמר סיכך על גבי אכסדרא. סוכה י"ח סע"א והובא בבה"ג שם. (ג) והלכתא כרבא. כן הובא בבה"ג. (ג) פירוש כו'. הוא לשון רש"י בגמרא שם.

הפנימיות מועילות לתוכה, דיש בתיקת האכסדרא יותר מר' אמות, אבל לצד הסוכה יש לאכסדרא פצימין עומדין כמין (דפנות) [חלונות] ובניהם פחות משלשה כשירה, דאמרינן בהו לבוד: אמרינן סי תיקרה יורד וסותם, (ד) מכל צד, (ה) פי' סי תיקרה עוביין של נסרים בחודן וכן עובי ראשיהן הכלה לצד הסוכה:

[רמב"ן] (א) דרש רב יהודה בר אילעאי בית שגפחת וסיכך על נכיו כשירה, אמר לפניו ר' ישמעאל בר' יוסי (ב) [רבי פרש] כך אמר (ר') אבא ארבע [אמות] פסולה פחות מכאן כשירה:

[רמב"ן] (א) תנו רבנן בסוכות תשבו (ויקרא כ"ג מ"ב), [לא בסוכה שבתוך הבית, ולא בסוכה שתחת הסוכה], ולא בסוכה שתחת האילן, אדרבה בסוכות תרתי משמע, אמר רב נחמן [בר יצחק] כסכת כתיב:

[רמב"ן] (א) העושה סכתו כמין צריף או שסמכה לכותל, ר' אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג, וחכמים מכשירין, (ב) ר' אליעזר סבר דומיא דאהל בעינין כיון דלית ליה גג לאו אהל הוא, ורבנן סברי שיפוען של אהלים כאהל דמי, (ג) פירוש כמין צריף, כוך של צידין שאורכין בתוכן את העופות, ועשוי ככורת שמשפעת והולכת שגגו וקירותיו אחד. או שסמכה לכותל, היטה ראשי הקנים לכותל וראשו השני על הארץ. לפי שאין לה גג, שאינו ניכר מה הוא גג ומה הוא הכותל, דאהל משופע לאו אהל הוא, אלא אם כן יש בו טפח זקוף ושוה. (ד) הילכתא מאי ת"ש (ה) דאביי אשכחיה לרב יוסף דגני בכליל חתנים בסוכה, אמר ליה כמאן כר' אליעזר, (ו) דאמר כל היכא דלית לה גג לאו אהל היא, [א"ל] (ז) שבקת רבנן ועבדת כר' אליעזר, אמר ליה הא ברייתא איפכא תניא, ר' אליעזר מכשיר, וחכמים פוסלין, שבקת מתניתין ועבדת כברייתא, אמר ליה מתניתין יחידאה היא, (ח) דתניא העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל, (ט) ר' נתן אומר הפרוסה סביבות המטה, ויוצאין מאמצע

(ד) מכל צד. הוא לשון רש"י שם. (ס) פי' סי תיקרה. הוא ברש"י שם.

[רמב"ן] (ב) דרש רב יהודה. סוכה י"ח ע"א ותובא בבה"ג שם. (ג) רבי פרש כך אמר אבא. כ"ה בבה"ג ובגמרא הגי' רבי פריש כך פירש אבא.

[רמב"ן] (ב) תיר' בסוכת תשבו. סוכה סי' ע"ב ותוספתי לא בסוכה שבתוך הבית ולא בסוכה שתחת הסוכה. וזה נשפט לפנינו ונמצא לנכון בבה"ג ובגמרא נסדר בסדר אחר ובבה"ג שם לפני המאמר תיר' הובא: סוכה על גבי סוכה העליונה כשירה והתחתונה פסולה ר' יהודה אומר אם אין דיוויין בעליונה התחתונה כשרת. והוא לשון המשושה שם סי' ע"ב.

[רמב"ן] (ב) העושה סוכתו כמין צריף. משנה סוכה י"ט רע"ב ותובא בבה"ג שם וכן ברי"ף גימות תובא בשם פסוקות וגדולות. (ג) ר' אליעזר סבר כו'. הוא לשון הבה"ג. (ג) פי' כמין צריף כו'. הוא לשון רש"י במשנה שם עד אלא איכ' יש בו טפח זקוף. (ד) הלכתא מאי. הוא לשון תבה"ג. (ט) דאביי אשכחיה לרב יוסף. סוכה שם. (ו) דאמר כל היכא דלית לה גג. הוא לשון הבה"ג. (ז) שבקת רבנן. גמרא שם. (ט) דתניא העושה סוכתו כמין צריף כו'. גמרא שם ותובא ג"כ בבה"ג. (ט) ר' נתן אומר הפרוסה סביבות המטה כו'. כל המאמר עד שפע סינה סדרב יוסף הוא בלתי מוכן כלל. וכן בכ"ז בי' ובסי' הסדרים הוא ג"כ כמו לפנינו. רק המאמר שנכתבש ונלקח בחסר וכצ"ל ר' נתן אומר ר' אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין והוא בגמרא סוכה שם י"ט ע"ב והוא החמשך מן המאמר שהביא מלפנינו אביי אשכחיה לרב יוסף דקא גני בכליל חתנים בסוכה. וגם בבה"ג שם הובא לנכון המאמר מר' נתן כמו שתקנתו. והמאמר שהובא בסדר הפרוסה סביבות המטה, הוא הפי' על כילת ועל זה כתב פי' כילה הפרוסת

המיטה שנים נקליטין אחד [למראשותיה] ואחד לרגליה, ונותן קלונסה מזה (ו) לזה, ופורסין סדין עליו, והוא משופע ויורד לכאן ולכאן, ולפי שאין לה נג ספח שזה לא חשיב אהל להפסיק, כמאן כ"ו אליעזר דאמר אהל משופע לאו אהל הוא, כרייתא איפכא תניא, מצאתי כרייתא ששנויה איסוך בשיטתן ר' אליעזר מכשיר חכמים פוסלין, לפי שאין לה נג, יחידאה הוא, מתניתין דתני ה"ב) כא ר' נתן קתני לה דהוא יחידאה, אבל חכמים שברורו היו חולקין עליו ואומרים ר' אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין, (י) שמע מינה מדרב יוסף דכילת חתנים שרי למינגא בה בסוכה דכיון דלית לה נג (יא) [לאו אהל היא ולא מחזי כסוכה שתחת סוכה וש"ס סוכה דלית לה נג] ודעבידא כצריפה פסולה, ושמע מינה כילה דאית לה נג אסיר למינגא בה בסוכה ואסילו למאן דאמר סוכה דירת קבע בעינן, אתי אהל עראי ומבטל דירת קבע, ואע"ג דפליג ר' יהודה ואמר לא אתי אהל עראי ומבטל דירת קבע, (יב) דתנן ר' יהודה אומר נוהגין היו ישינים תחת המיטות במני הזקנים, סתמא דמתניתין לא כ"י יהודה, דתנן הישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו, (יג) ותרגמה שמואל במיטה שגבוה עשרה טפחים, (יד) אלמא אתי אהל עראי ומבטל אהל קבע, ותו אסור לישן בכילת חתנים בסוכה, (טו) דרב שרא ליה לרב אחא בר יעקב למינגא בכילת חתנים במטלחא, משום דקסבר מיצטער פטור מן הסוכה, מעטא דפטור דקא מיצטער דגני, אבל אין מיצטער אסור :

[רמב"ה] (א) תנו רבנן מחצלת של חשיפה ושל גמי גדולה מסכנין בה, של קטנה אין מסכנין בה, (ב) [של קנים ושל חילת גדולה מסכנין בה ארוגה אין מסכנין בה] ר' ישמעאל כ"י יוסי אומר משום אביו אחד זה ואחד זה מסכנין בה וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו, (ג) פירוש חשיפה גמי אנק, והן רכיין, הילכך סתם קטנה יש בהן לשכיבה לא שנא גדולה (ולא שנא קטנה) מעשה שרשרות והוא עב ואינה חלוקה, לא שנא ארוגה שהיא חלוקה, והיינו דקתני גדולה מסכנין בה, [קטנה

סכיכות חספה, והוא לשון רש"י סוכה י" ע"ב על מלת כילה, וחסר לפנינו בסדר מלת פירוש"י הסוכה חרבה פעמים בחוך דברי חב"ג לפרש איוה מאמר, ואח"כ הובא לפנינו בסדר ויוצאין מאמצע הספה הוא לשון רש"י כמשנה י" ע"א ד"ה אבל פורס הוא על גבי נקליפו הספת. וסיים כדברי רש"י שברף י"ט ע"ב ד"ה בכילת חתנים ואח"כ הובא בסדר כמאן כרבי אליעזר דאמר אהל משופע הוא לשון רש"י בגמרא שם י"ט ע"ב ד"ה כמאן ואח"כ הובא בסדר כרייתא איפכא תניא, מצאתי כרייתא כ"י הוא לשון רש"י בגמרא ד"ה כרייתא איפכא תניא, ואח"כ הובא יחידאי הוא, מתניתין דתני הכי כ"י עד הסיום וחכמים פוסלין הוא ג"כ לשון רש"י שם, ובהו תוה הסיום מן הפירוש, ואחר זה סתהיל ש"ס מדרב יוסף, שהוא לשון חב"ג שם. (י) ש"ס מדרב יוסף כ"י. הוא לשון חב"ג שם והובא בסדר כ"י. (יב) לאו אהל תוה כ"י, הוספתי כמו שהוא בבחיג ונשמט מן גג עד גג. (יג) דתנן ר' יהודה אומר. סוכה כ"י ע"ב כמשנה. (יד) ותרגמה שמואל. שם כגמרא. (טו) אלמא אתי אהל עראי. לשון חב"ג. (טז) רב שרא ליה לרב אחא בר יעקב. סוכה כ"י ע"א וצ"ל רב שרי ליה לרי' אחא ברדלא למינגא בכילה במטלחא משום באקי כ"ה בבחיג וכ"ה בגמרא שם והוראת באקי סוכא שם במסורת חשי"ס פ"י בשם הערוך וראיתי כ"י גם בכ"י ב' הובא לרב אחא בר יעקב. ובס' הסדרים לרבי אליעזר בן יעקב.

[רמב"ה] (ב) תיר מחצלת של חשיפה. סוכה כ"י ע"א והובא בבחיג שם ולפנינו של שיפה, אבל יש גורסין חשיפה עיין ערוך השלם ערך שרף י"ב. (ג) של קנים כ"י. הוספתי כמו שתמו בגמרא שם ובח"ג. (ג) פירוש חשיפה גמי אנק, צ"ל חשיפה סווייל, גמי וינ"ק, והפ"י עד סופו תוה לשון רש"י בגמרא שם והסלות המה בלע"ז סווייל היא paille.

אין מסכנין בה] ואין חילוק בין [קטנה] [גדולה] לארונה, אבל של קנים שהן קשין וכן של [קילת] [חילת] [לישק"א, והקלח שלה עב: גדולה, מעשה עבות וקליעה מסכנין בה, ואפילו קטנה, דאינה לשכיבה לפי שהיא עבה ואינה חלוקה ועץ שלה קשה: ארונה, אין מסכנין בה, דסתמא לשכיבה דלא הו' רגילין לארונה אלא לשכיבה שתהא חלקה [ונאה] [ונוחה]:

[רמז] (א) ואסור להסתפק מעצי סוכה כל שכעה, (ב) דאמר רב ששת משום ר' עקיבא מניין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה, ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה: [ויקרא כ"ג ל"ד], ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר מניין שכשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל על הסוכה, (ג) ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לר', חג לה' וסוכה לה', (ד) פירוש על החגיגה [לשם] [שלמי] חגיגה שם שמים חל עליהן לאוסרן עד לאחר הקמת איסורין דוכו בהן בחר הכי משלחן של גבוה כעבד הנוטל פרס מרבו. (ה) [חג], חגיגה: (ו) לא סיבעיא מעצי סוכה דאסור לאיסתפוקי מיניהו, (ז) [אלא אפילו תלא בה מיגדי נגר בה מאני אדעתא לאשפורא אסיר ליה לאיסתפוקי מיניהו], (ח) דתנו רבנן סיבכה כהילכתה ועיטרה [בקרמים] [בקרמין], ובסדינין המצוירין, ותלה בה אנזים ורמונים ואפרסקין ופרכילי ענבים ועשרות של שיבולים ויינות שמנים וסלתות, אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון [של חג] ואם התנה עליהן הכל לפי תנאו. (ט) פירוש ב"ב [ק]רמים ציורין מעשה אורג כמו מעשה צבעונים שקורין אוכרי"ץ. ובסדינין המצוירין שצורתן בולטות כמו מעשה רוקס או מעשה אורג [שקורין גלינשק"ש], יינות שמנים, נתונים בכוסות של זכוכית לנוי. הכל לפי תנאו, כגון דאמר איני בודל מהם כל בין השמשות של ערב יום טוב הראשון, דלא חל קדושה עלייהו, והכי מוקי לה (י) במסכת ביצה בהמביא:

[רמז] (א) עיטורי סוכה שנפלו בשבת, אסורין באכילה ואסורין לטלטלן ממקומן, נפלו ביום טוב אסורין באכילה (ב) [ומותר לטלטלן, נפלו בחולו של מועד אסורין באכילה], ומחזירין למקומן ולמה אסורין באכילה, מפני שהוקצו למצוה, אבל אם התנה עליהן בתחילה בשעה שתלאן ואמר בשעה שארצה אטול מהם הרי זה מותר: (ג) תניא בתוספתא אין נוטלין עצים מן הסוכה ואפילו ביום טוב האחרון, ואם אמר כל זמן שארצה אטול, הרי זה מותר:

[רמז] (ב) ואסור להסתפק מעצי סוכה כל שבעה, בה"ג שם. (ג) דאמר רב ששת. סוכה ט' ע"א. (ג) ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה: כ"ה בגמרא שם אבל בבתי"ג חובא הכתוב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים [דברים ט"ז ו"ג]. (ד) ט' כ"ה. הוא לשון רשי בגמרא שם. (ט) [חג] חגיגה. כן תקנית והוא לשון רשי שם על חג. (ו) לא סיבעיא מעצי סוכה כ"ה. הוא לשון הבתי"ג שם. (ז) אלא אפילו כ"ה. תוספתי כמו שהוא בבתי"ג וחשמים המעתיק מן מיניהו עד מיניהו. ועיין בתוס' שם ד"ה סנין וברא"ש סוכה ט"א ט"ז ונפור אריח ט"ז תר"ח ובב"י שם. (ט) דת"ר. סוכה י' ע"א. (ט) פירוש בכרמים ציורים מעשה אורג כו' כל חפ"י עד במס' ביצה בהמביא הוא לשון רשי בגמרא שם. (י) במס' ביצה. דף ל' ע"ב.

[רמז] (ב) עיטורי סוכה שנפלו בשבת כו'. בה"ג שם. (ג) [ומותר לטלטלן נפלו בחות"ט אסורין באכילה] תוספתי כמו שהוא בבתי"ג בהוצאת הר"ג תר"ע חילדעסטייטער וכן הובא בסור אריח ט"ז תר"ח ועיין בב"י שם שהביא ג"י אחרת בשם חמור"כ. ובבתי"ג הנדפס סכר הג"י כמו שתואר בסדר בחסרון מה שתוספתי וכן ראיתי שהובא ג"כ כמו שהוספתי בסתי' דף 406 ובב"י ב' ובס' הסדרים חסר ג"כ. (ג) תניא בתוספתא. ביצה ט"ג והובא כן בבתי"ג שם.

[רמב"ן] (א) ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה, והכמים אומרים אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב הראשון בלבד. (ב) מאי מעמיה דר' אליעזר דאמר קרא בסוכות תשבו שבעת ימים (ויקרא כי"ג ט"ב), תשבו כעין תדורו, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה, ורבנן כדירה [מה דירה] אי בעי אכיל, ואי בעי לא אכיל, אף סוכה [נמין] אי בעי אכיל ואי לא בעי לא אכיל, אי הכי [אפילו לילי] יום טוב הראשון [נמין] אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק (ג) נאמר חמשה עשר בחג הסוכות, ונאמר חמשה עשר בחג המצות, מה להלן [לילה] יום טוב הראשון חובה מכאן ואילך רשות, [אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, והתם] מנלן, דכתיב בערב תאכלו מצות (שמות י"ב י"ח) הכתוב קבעו חובה, (ד) והילכתא כרבנן. (ה) פירוש אין לדבר קצבה, אם רצה להתענות אין זוקקין לו, אלא אם יאכל לא יאכל אלא בסוכה, חוץ מלילי יום טוב הראשון, שאינו רשאי להתענות. (ו) מכאן ואילך רשות, דהכי ילפינן (ז) בפרק בתרא דפסחים, ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת, מה שביעי רשות, אף ששה רשות, לפי שהשביעי בכלל שבעת ימים תאכל מצות, ויצא מן הכלל ללמד שאכילת מצות האמור בו אינו חובה, אלא אם באתה לאכול תהא אכילתך מצה ולא חמץ, ולא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא. והתם גופיה מנלן, דלילה הראשונה מיהא חובה, שנאמר בערב תאכלו מצות (שם שם) שנה הכתוב עליו וקבעו חובה :

[רמב"ן] (א) תניא ר' אליעזר אומר אין יוצאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה בחולו של מועד [והכמים אומרים יוצאין מסוכה לסוכה ועושין סוכה בחוה"מ], מאי מעמא דר' אליעזר, אמר קרא חג הסוכות תעשה וגו' (דברים ט"ז י"ג), עשה סוכה לשם סוכת חג הראויה לשבעה בעינין, (ב) [ורבנן] (האי) [ההוא] מאי קאמר רחמנא עשה סוכה בחג, (ג) והלכה כרבנן, (ד) ושזין שאם נפלה במועד, שחזור ובונה אותה בחולו של מועד, (ה) פירוש אין יוצאין מסוכה לסוכה, לאכול בזו ולישן בזו, או היום בזו ולמחר בזו. ואין עושין סוכה בחולו של מועד, מי שלא ישב בסוכה יום טוב הראשון (ו) לא יעשה סוכה לשם חג של שבעת ימים, שמעינן מינה דאין עושין סוכה בחולו של מועד עד דאיכא לשבעה, ושמעינן מינה דאין יוצאין מסוכה לסוכה, דאם כן לאו סוכה לשבעה היא :

[רמב"ן] (ב) ר' אליעזר אומר. סוכה כ"ז ע"א במשנה והובא בבה"ג שם. (ג) מ"ט דר' אליעזר. גמרא שם. (ד) נאמר ט"ז בחג הסוכות ונאמר ט"ז בחג המצות. כ"ה הגי' בגמרא אבל בבה"ג הגי' נאמר ט"ז בחג המצות ונאמר חמשה עשר בחג הסוכות וכן הביא בעל שבלי הלקט ט"ז שם"ה ונזכר א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי. (ד) והלכתא כרבנן. הוא לשון הבת"ג. (ט) פירוש אין לדבר קצבה כו'. הוא לשון רש"י במשנה שם. (ו) מכאן ואילך רשות, דהכי ילפינן כו'. עד סופו הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ז) בפרק בתרא דפסחים. דף ק"ב ע"א.

[רמב"ן] (ב) תניא ר' אליעזר אומר. סוכה כ"ז ע"א, והובא בבה"ג שם. (ג) ורבנן תהוה מאי קאמר רחמנא עשה סוכה בחג. כ"ה בבה"ג ובגמרא שם ע"כ ורבנן הכי קאמר רחמנא עשה סוכה בחג. (ג) והלכה כרבנן. הוא לשון הבת"ג שם. (ד) ושזין כו'. גמרא ובת"ג שם. (ט) מ"י אין יוצאין כו'. עד סוף הסימן הוא לשון רש"י דף כ"ז ר"ע"ב. (ו) לא יעשה סוכה לשם חג של שבעת ימים. ברש"י שם עשה סוכה לשם חג של שבעת ימים, ע"ש.

[רנ] (א) תניא ר' אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חברו כיום טוב הראשון של חג, דכתיב [חג הסוכות] תעשה לך (שם שם), משלך, כן אין אדם יוצא בלולבו של חברו, וחכמים אומרים אע"פ שאין אדם יוצא ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חברו, אבל יוצא הוא [ידי חובתו] בסוכתו של חברו, דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות (ויקרא כ"ג מ"ב) מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת, (ב) והלכה כרבנן. (ג) פירוש לכם משלכם, להוציא את הגזול ואת השאול. כל האזרח בישראל ישבו בסוכות כתיב, (ד) דמשמע מינה סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה זה אחר זה, ואי אפשר שיהא לכולם דלא ממי שווה פרומה לכל חד וחד אלא ע"י שאלה:

[רנא] (א) וכל אימת דעייל איניש לסוכה צריך לברוכי, אפילו עייל ונסיק עשר פעמים ביום, צריך לברוכי לישב בסוכה, מנלן מתפילין, (ב) דתניא תפילין כל זמן שמתניח מברך עליהן, דברי רבי, וחכמים אומרים אינו מברך עליהן אלא שחרית בלבד. (ג) איתמר אב"י אמר הלכה כרבי, ורבא אמר הלכה כרבנן. אמר רב מרי בריה דבת שמואל חזינא ליה לרבא דלא עבד כשמעתי, (ד) אלא כל אימת דמנח מברך, (ה) אמר רב זוטרא (ו) חזינא להו לרבנן דבי רב פפא דכל אימת דמשמשי בהו מברכים. (ז) והילכתא סוכה ואחר כך זמן, ואע"פ דתדיר ושאינו תדיר קודם, הכא שאני:

[רנב] (א) ואסור למקבע סעודתיה לבר ממטללתא, (ב) דתנן אוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה, ורוקא אכילת עראי, אבל אכילת קבע בסוכה, (ג) וכמה אכילת עראי (ד) כדטעים צורבא מרבנן [מירי] ועייל לבלה. (ה) פירוש בבוקר כשהולך לבית המדרש ודואג שמה ימשכו השמועות וטועם מלא פיו ושותה. (ו) מעשה

[רנג] (א) תניא ר' אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא כ"ו. סוכה כ"ז ע"ב והובא בבה"ג שם ויש לחקן לפנינו כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום הראשון של חג בלולבו של חברו, דכתיב ולקחתם לכם, משלכם, כך אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון של חג בסוכתו של חברו דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, משלך, כאשר הוא בגמרא ובבה"ג. וגם בכ"ז ב' ובס' הסדרים הוא כמו לפנינו בסדר. (ב) והלכה כרבנן. הוא לשון הכה"ג שם. (ג) פירוש לכם משלכם כ"ו. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ד) דמשמע מינה כ"ו. עיין בתוס' שם ד"ה כל האזרח.

[רנא] (ב) וכל אימת דעייל איניש לסוכה כ"ו. הוא לשון תה"ג שם. ועיין סוכה מ"ו ע"א. (ג) דתניא. גמרא שם. (ד) איתמר. שם שם. (ה) אלא כל אימת דמנח מברך. כ"ה ג"י בבה"ג וכן הובא ברש"י בגמרא שם ועיין הג"י בגמרא שם. (ו) אמר רב זוטרא. גמרא שם. (ז) חזינא להו לרבנן דבי רב פפא כל אימת דמשמשי בהו מברכים. צ"ל כמו שהוא בבה"ג חזינא להו לרבנן דבי רב פפי דכל אימת דמנחי מברכי, רבנן דבי רב אשי כל אימת דהוו סמטמשי בהו מברכי. ובשם לפנינו מן כל אימת עד כל אימת. ובגמרא שם חגי' חזינא ליה לרב פפי דכל אימת דמנח תפילין מברך, רבנן דבי רב אשי כל אימת דמשמשי בהו מברכי. (ז) והילכתא סוכה ואחר כך זמן. הוא לשון תה"ג שם ועיין בזה דעת ר"א שסוכה פ"ד ס"ו ד' ובב"י א"ח ס"י תרס"א.

[רנב] (א) ואסור למקבע סעודתיה לבר ממטללתיה. בה"ג שם. (ב) דתנן. סוכה כ"ה ע"א. והובא בבה"ג שם. (ג) וכמה אכילת עראי. סוכה כ"ז ע"א והובא בבה"ג שם. (ד) כדטעים צורבא מרבנן מירי ועייל לבלה. כן הוא לשון תה"ג. ובגמרא כדטעים בר בי רב ועייל לבלה. (ה) פירוש בבוקר כ"ו. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ו) מעשה והביאו לו לריכ"ז כ"ו. משנה שם כ"ז ע"ב וזה לא הובא בבה"ג.

והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התכשיל ולרבן גמליאל שתי כותבת ודלי של מים, ואמרו העלו לסוכה. (ז) תנא לא מסני שהלכה כן אלא מסני שרצו להחמיר על עצמן. (ח) וכשהביאו לר' צדוק אוכל פחות מכביצה נוטלו במטה ואוכלו חוץ לסוכה ולא ביוך אחריו, (ט) שמע מינה פחות מכביצה לא בעי ברכה ולא בעי סוכה, הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה: (י) וכל הגי שבעה (נמי) [יומי] מכעי ליה לשויה סוכה קבע, (יא) דתנו רבנן כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי, כיצד יש לו כלים נאים מעלן לסוכה, ומצעות נאות מעלן לסוכה, איכל ושותה בסוכה ומטייל בסוכה:

[רנ"ג] (א) תנו רבנן הולכי דרכים ביום, פטורין מן הסוכה ביום, ובלילה חייבין, הולכי דרכים בלילה, פטורים מן הסוכה בלילה, וביום חייבין, (ב) הולכי לדבר מצוה פטורין מן הסוכה, בין ביום בין בלילה. (ג) פירוש הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום, דכתיב בסכות תשבו שבעת ימים, כעין ישיבת ביתו, כשם שכל ימות השנה אינו נמנע מלכת בדרכים (בסעודה) [בסחורה] כך כל ימות החג שאינו יום טוב לא הצריכו הכתוב למנוע. הולכי לדבר מצוה פטורין בין ביום ובין בלילה, אע"פ שאינן הולכין אלא ביום, משום דטרירדים ורואנים במחשבת המצוה ובתיקוניה פטורין מן הסוכה:

[רנ"ד] (א) תנו רבנן שומרי העיר ביום פטורין מן הסוכה ביום, ובלילה חייבין, שומרי העיר בלילה פטורין מן הסוכה בלילה, (ב) וחייבין ביום. (ג) שומרי גנות ופרדסים פטורין בין ביום ובין בלילה, אמאי ליעברו סוכה וליתבו, אמר אב"י תשבו כעין תדורו, ורבא אמר פירצה קוראה לנגב. (ד) פירוש שומרי גנות ופרדסים, אין זיין משם. כעין תדורו, כדרך שהוא דר כל השנה בביתו הזיקתו תורה להגיה דירתו ולדור כאן בסוכה עם מיטתו וכלי תשמישו ומצעותיו, וזה אינו יכול להביא שם מפני הטורח. פירצה קוראה לנגב, משל הדיוט הוא, ואף כאן הנגב רואה אותו יושב בסוכה בלילה הוא נכנס וגונב הפירות [לרוח אחרת]:

[רנ"ה] (א) חולין ותשמישיהן פטורין מן הסוכה, (ב) תנו רבנן לא חולין שיש בהם סכנה אלא חולה שאין בו סכנה, אפילו חש בראשו או חש בעינו. אמר

(ז) תנא לא מסני שהלכה כן אלא מסני שרצו להחמיר על עצמן. זה ליתא בגמרא שם רק תנא לשון הגמרא יומא עיב עיב כמו שחובא בתוס' שם דף כ"ז רע"א ד"ה ואמרו ע"ש. (ח) וכשהביאו לר' צדוק. משנה שם כ"ז ע"ב. (ט) ש"ם פחות מכביצה. עיין בגמרא כ"ז ע"א. (י) וכל הגי שבעה יומי כו'. כצ"ל ותנא לשון הבה"ג. (יב) דת"ר כל שבעת הימים. סוכה כ"ה ע"ב.

[רנ"ו] (ב) ת"ר הולכי דרכים כו'. סוכה כ"ז ע"א ותובא בבב"ג לפני זה תובא בבב"ג שם מאמר אשר לא נעתק בסרור והוא המאמר והלכתא אוסר זמן בשמיני. (ג) חולכי לדבר מצוה. בגמרא נמצא לפני זה הולכי דרכים ביום ובלילה פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה. זה לא תובא בבב"ג ובר"ף ובר"ש ובשבלי חלקם ס"ו שם"ב. (ג) פירוש חולכי דרכים כו'. כמאן עד סוף הסימן הוא לשון רש"י בגמרא שם.

[רנ"ז] (ב) ת"ר שומרי העיר כו' סוכה כ"ז ע"א. ותובא בבב"ג שם. (ג) וחייבין ביום. אחר זה איתא בגמרא שומרי העיר בין ביום ובין בלילה פטורים מן הסוכה בין ביום ובין בלילה. זה ליתא גם בבב"ג. (ג) שומרי גנות כו'. גמרא שם ותובא בבב"ג. (ד) פירוש שומרי גנות כו' עד סוף הסימן הוא לשון רש"י בגמרא שם.

[רנ"ח] (ב) חולין ותשמישיהן כו'. משנה סוכה כ"ה ע"א ותובא בבב"ג, וצ"ל ומשמישיהן. (ג) ת"ר כו'. שם כ"ז ע"א.

רבן שמעון בן נמליאל פעם אחת חשתי כעיני בקיסרי והתיר לי ר' יוסי [בריבי] לישן חוץ לסוכה אני ומשמשי (ג) פי' יוסי בריבי, יוסי החכם והרוף שכדורו והוא רבי יוסי בן הלפתא: (ד) רב שרא ליה לרב אחא ברדלא למיני ככילתא במטלתא (ה) משום בקי, (ו) רב שרא ליה לרב אחא בר אדא למיני בר מטלתא (ז) משום סירחא דגורנינא, [רבא] לטעמיה, דאמר (רב) [רבא] מצטער מסוד מן הסוכה. (ח) פי' למינא ככילתא, אעיג דיש נג וגובה [עשרה] טפחים והרי הן כאילו חוץ לסוכה. משום בקי, (ט) ציצבליש בלע"ג. סירחון דגורנא קרקע לכנה שהיו מחין בה קרקעית הסוכה. מצטער, שהסוכה מצטערתו:

[רבנן] (א) כל שבעת הימים עושה אדם סוכתו קבע וכיתו עראי, ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות את הכלים משתרה המקפה. (ב) תנא [משתסרח] המקפה של גריסין, (ג) פי' משהרת להתקלקל בגשמים טעט. (ד) תנו רבנן היה אוכל בסוכה וירדו גשמים, (ה) ויצא חוץ לסוכה [ואכל, אין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו, היה ישן בסוכה וירדו גשמים וירד חוץ לסוכה] וישן, אין מטריחין אותו לעלות עד שיעור ויעלה עמוד השחר. (ו) פי' לאפוקי אם הקיץ משנתו בלילה דאין מטריחין אותו, ואם עלה עמוד השחר ולא ניער אין מקיצין אותו:

[רבנן] (א) וכי נסקי הני שבעה יומי בתר דגמר סעודתיה בסוכה מסיק להו למאניה מסוכה לביתה, משום יקרא דיום טוב, ואי לית ליה דוכתא לאוהוביה מאניה אלא בסוכה פסיל לה ברובא ויתוב בה, (ב) [דתנו רבנן] [דתנן] סוכה שבעה כיצד, נמר מלאכל לא יתיר את סוכתו אלא מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה, משום כבוד יום טוב אחרון, (ג) והויגן בה, אין לו כלים, אלא במאי אישתמיש, אלא אין לו מקום להוריד ככיו מהו, (ד) רב חייא בר אשי אמר פוחת לה ארבעה, ור' יהושע [בן לוי] אומר מרליק בה את הגר, ולא פליגי הא לן והא להו, (ה) לכני מערבא דלית להו ספיא דמערב יום טוב דשלימו להו שבעה ימי סוכה לכתר דגמר סעודתיה [בסוכה] פוחת בה ארבעה, לדידן דאית לן ספיא דשמיני, איכא לספוקי

(ג) פי' יוסי בריבי כו. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ד) רב שרא לרב אחי. גמרא שם. (ה) משום בקי. בערוך ערך בק ג' כתב פי' ו"א משמש (וואנצע) ונמצאות במסות ובמחצלאות ששוכנין בהן בני אדם ויום זבובים קפנים. (ו) רב שרא ליה לרב אחא בר אדא. בגמרא הגי' רבא. ז' משום סירחא דגורנינא. בגמרא ובבב"ג הגי' דגורנינא ופירש"י קרקע לכנה שהיו מחין בה קרקעות הסוכה ועיין בערוך השלם ערך גרגשתא והביא שם תרבה מאמרים אבל האמר מסוכה לא הביא ובקרקוטי סופרים הביא הגי' דגורנינא לכן בוודאי היה בסדרו הגי' כמו שהביא חרב בעל ר"ס ג' וגם בכ"י ב' ובס' הסדרים הגי' דגורנינא. (ח) פירוש כו' עד סוף הסימן הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ט) ציצבליש בלע"ג. ברש"י שם ציצבליש.

[רבנן] (ב) כל שבעת הימים. משנה סוכה כ"ה ע"ב והובא בבב"ג שם. (ג) תנא כו'. גמרא שם כ"ב ע"א. (ג) פי' משהרת כו. הוא לשון רש"י שם. (ד) ת"ר היה אוכל בסוכה. גמרא שם. (ה) ויצא חוץ לסוכה וישן. פה נשמע אמר שלם שהשמים הסעתיק בן חוץ לסוכה עד חוץ לסוכה והסר גם בכ"י ב' ובס' הסדרים ונמצא לנכון בבב"ג שם ועיין בגמרא שם בשני קצת אבל כאשר הובא בסדרו וכאשר תקנתי הוא לשון הבב"ג. (ו) פי' לאפוקי כו' עד סוף הסימן הוא לשון רש"י בגמרא שם.

[רבנן] (ב) וכי נסקי הני שבעה יומין כו' עד סוף הסימן הוא לשון הבב"ג שם בשני קפנים. (ג) דתנו רבנן. תקנתי דתנו והוא במשנה סוכה מ"ה ע"א ובבב"ג נאמר לנכו דתנו. (ג) והויגן בה. גמרא שם. (ד) רב חייא בר אשי. בגמרא ר' חייא בר רב והעיר שם הגד"כ בהר"ש איתא בר אשי, וכאשר תראה כן הוא בבב"ג ובסדרו. (ה) לכני מערבא ז' לית

בשביעי וכעז למיכל מעודתיה כמורה, (ו) דקיימא לן הילכתא מיתב יתבינן, ברוכי לא מברכינן דהוה ליה יומא טבא, (ז) ולא איפשר-למיסחת ביה ארבעה מדליקין בה שרנא והתינה סוכה קטנה המיפסלא בשרנא, סוכה גדולה במאי פסלינן לה, במאי דמכלא, (ח) דאמר רבא מאני מכלא לבר מיטללתא, מאני דמשתא במטללתא. (ט) והילכתא כרבא (דאמר) (י) שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה:

עד כאן מן ההלכות גדולות:

[רנח] (א) אמר רב גידל אמר רב האי אפקותא מסכנינן בה, ואעי"ג דאנודא אנד כדיו שמים לא שמייה אנד. (ב) ס"י אפקותא דדיקלא, מוצא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאין בה דוקרנין הרבה סביב סביב. ואעי"ג דאנידו, שמחוברין ענפי האילן יחד דמי לחבילין, דאמרינן אין מסכנין בהן, ואעי"ג דאנידו להו איהו, הענפים מלמעלה כדי להושיבין יחד, מפני שנוקפין למעלה (ומתפלצין) (ומתפלצין) לכאן ולכאן, ואין סותמין את הנקב, אנד ב(י)חד לא שמייה אנד, כל דבר שהוא יחיד[ין] מחובר (האנודו) [ואנודו] בפני עצמו אינו אנודה, עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד. (ג) אמר רב חסדא (ד) אמר רבה בר רב שילא הגי דיקרי דקני מסכנין בהן, ואעי"ג דאנידי אנד, תניא נמי הכי קנים ודוקרנין מסכנין בהן, פשיטא [אימא] קנים ודוקרנין מסכנין בהן, (ה) ס"י [דוקרנין דיקלא] [דוקרי דקני] כגון אפקותא דדיקולא, אלא שזה של קנים, וזה של דקלים, קנים ודוקרנין, משמע תרי מילי אימא קנים של דוקרנים, שיוצאין בגוועם כמו דוקרנים הרבה. דוקרנים, (ו) כמו יחסור בדקר (ז) שלש בלע"ז. מסכנין בהן, ולא משויגן להו כחבילים:

[רנמ] (א) אמר רב חסדא אנד בחד לא שמייה אנד, אנד שלש שמייה אנד, ישנים מחלוקת ר' יוסי ורבנן, דתנן מצות אוזב שלשה קלחים, ובהן שלשה גבעולין (ב) [ר' יוסי אומר מצות אוזב שלשה גבעולים] שיריו ישנים וגירומא כל שהוא. (ג) ס"י לא שמייה אנד, ולא לענין חבילין לסכך, (אלא) [ולא לענין] אנודת אוזב, שלשה קלחים, שלשה שרשים. ובהן שלשה גבעולין, גבעול לכל קלה, גבעול הוא הקנה האמצעי, שהודע בתוכו כקנבוס וכפשתן. ר' יוסי אומר לקמן מפרש ר' יוסי שלשה לעכב, לרבנן שלשה למצוה. שיריו, אם נפל האחד לאחר זמן שיריו כשירין בשנים. גירומין כשמוין בו פעמים רבות מתוך שנבעולין (רבים)

להו פסיקא כו. הוא לשון הבחיג. (ו) דקיימא לן הלכתא מיתב יתבינן כו. סוכה ס"ו ע"א. (ז) ולא איפשר למיפחת ביה ארבעה מדליקין בה שרנא. עיין ברא"ש פ"ד ס"ו ד' ועיין ברכי יוסף ס"י תרס"ו ס"ק ג'. (ח) דאמר רבא. סוכה כ"ט ע"א. (ט) והלכתא כרבא. הוא דברי הבחיג. (י) שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. בח"צ שם והוא בגמרא סוכה כ"ה ע"א ותיבת "דאמר" מיותרת וליהא גם בבחיג. ונמצא גם בכ"ז ב' ובס' הסדרים.

[רנז] (ב) אמר רב גידל. סוכה י"ג ע"א. (ג) ס"י אפקותא דדיקלא כו. עד ויאגדם יחד הוא פירש"י בגמרא שם וע"ש בתוס'. (ג) אמר רב חסדא. גמרא שם. (ד) אמר רבה בר רב שילא. בגמרא אמר רבנא בר שילא. (ה) ס"י [דוקרי דקני] כו. עד סוף הסימן הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ו) כמו יחסור בדקר. ביצה ב' ע"א. (ז) שלש בלע"ז. היא המלה pelle. [רנמ] (ב) אמר רב חסדא כו. סוכה י"ג ע"א. (ג) ר' יוסי אומר. תוספתי כמו שהוא בגמרא שם. (ג) ס"י לא שמייה אנד כו. עד שתהא שם אנודתו קיימת. הוא לשון רש"י בגמרא שם.

[רכים] משתכרים, וכל שהוא המשת״יר באגודה כשר, וכלבד שישתייר מכל אחד ואחד כל שהוא, שתהא שם אגודתו קיימת. (ד) לפיכך יש להזהר שלא יסכך אדם בחבילי עצים וקש, ולא בשום דבר שיהא קשור יחד, כגון קנים או ערבה, אפילו שנים, זה עם זה.

[רס] (א) תנו רבנן בסוכות [תשבו] [ויקרא כ"ג מ"ב] ולא בסוכה שתחת סוכה, ולא בסוכה שתחת אילן, ולא בסוכה שתחת הבית, אדרבה בסוכות תרתי משמע (ב) אמר רב נחמן בר יצחק בסכת כתיב, (ג) אמר ר' ירמיה פעמים ששתיהן כשירות, ופעמים ששתיהן פסולות, ופעמים שהתחונה כשירה והעליונה פסולה, ופעמים שהעליונה כשירה והתחתונה פסולה, שניהם כשירין היכי דמי, [כגון] שהתחונה חמטה מרובה מצילתה, והעליונה צילתה מרובה מחמתה, וקיימא עליונה בתוך עשרים, שתיהן פסולות היכי דמי, כגון דתריוהו צילתן מרובה מחמתן, וקיימא עליונה למעלה מעשרים. התחונה [פסולה] [כשירה] והעליונה [כשירה] [פסולה] היכי דמי כגון שהתחונה צילתה מרובה מחמתה, והעליונה חמטה מרובה מצילתה וקיימו תריוהו בתוך עשרים, העליונה כשירה והתחונה פסולה היכי דמי, כגון דתריוהו צילתה מרובה מחמתן, וקיימא עליונה בתוך עשרים. ששימא, העליונה פסולה והתחונה כשירה, איצטריך ליה, מה דתימא נגזור דילמא מצטרף סכך [כשר] [פסול] עם סכך [פסול] [כשר] קמ"ל. (ד) פ"י שתיהן כשירות היכי דמי, כגון שהתחונה חמטה מרובה מצילתה דסכך דילה כמאן דליתא דמי, ותריוהו מתכשרן בסכך העליונה, והוא דקיימא עליונה בתוך עשרים אמה לארץ, דהוי סכך כשר להכשיר תחתונה. שתיהן פסולות וכו', וקיימא עליונה למעלה מעשרים לגנה של תחתונה שהיא קרקעיתא של עליונה. תחתונה כשירה ועליונה פסולה וכו' דסכך של עליונה לאו סכך הוא, ולא מיפסלא תחתונה משום סוכה תחת סוכה, ועליונה פסולה, משום חמטה מרובה מצילתה, וכגון דקיימא תריוהו בתוך עשרים אמה לארץ, דאי עליונה למעלה מעשרים אף תחתונה פסולה, משום דמצטרף סכך פסול בהדי סכך כשר, משום דסכך למעלה מעשרים פסול הוא, אבל אי קאי בתוך עשרים ליצטרף וליצטרף וכלבד שלא יהא צילתה מרובה מחמתה, דמיפסל תחתונה ביה משום סוכה תחת סוכה :

[רסא] (א) מכן אנו למדין שהעושה סוכה בתוך ביתו אינו צריך לסלק מן נג אותן נפרים שקרין למש, דהואיל שהמתן מרובה מצילתן על ידי אויר שכיניהם הרי הן כמי שאינן, ולא מיפסל סכך תחתן משום סוכה [תחת סוכה]. (ב) היכי דמי דתחתונה פסולה, משום סוכה תחת סוכה. וקיימא עליונה בתוך עשרים לגנה של תחתונה והיא קרקעית של עליונה. ששימא, דאי חד מינייהו חמטה מרובה מצילתה לאו סוכה תחת סוכה היא, ומאי אשמעינן ר' ירמיה. תחתונה כשירה ועליונה פסולה איצטריך ליה, כדקיימא עליונה בתוך עשרים. מהו דתימא נגזור, למיפסל תחתונה

(ד) לפיכך יש להזהר כו'. זה לא הובא ברש"י שם.

[רס] (ב) ת"ר בסוכות תשבו. סוכה מ' ע"ב. (ג) אמר רב נחמן בר יצחק. שם.

(ג) אמר רב ירמיה. שם. (ד) פ"י שתיהן כשירות היכי דמי. עד משום סוכה תחת סוכה הוא לשון רש"י שם דף י' ע"א.

[רסא] (ב) מכן אנו למדין שהעושה סוכה בתוך ביתו כו'. עיין מור א"ח סי' תרכ"ז

ובב"י שם. (ג) היכי דמי דתחתונה פסולה. מה חסר מלת "מירוש" כי הוא פ"י רש"י בגמרא שם ד"ח הי"ד מכאן עד הא אמו הא.

סדר רשי

משום דזימנן דקיימא עליונה בתוך עשרים ולא סמיך אדעתיה למיחש אתחתונה משום צירוף פסול עם כשר ומדחוי לעליונה חמה מרובה מצילתה [סכר] כמאן דליתיה היא ולא פסיל לתחתונה, קמ"ל דלא גזרינן הא אטו הא :

[רסב] (א) סוכה המעובה כמין בית אע"פ שאין כוכבים נראין מתוכה כשירה, (ב) פ"י המעובה שסכך שלה עב מאר. (ג) תנו רבנן אין הנוככים נראין מתוכה כשירה, אין כוכבי חמה נראין מתוכה, ב"ש פוסלין, ובית הילל מכשירין. (ד) פירוש כוכבי חמה, כשהחמה זורחת עליה ואין זהרורי חמה נראין מתוכה, אין זו דומה לסוכה אליבא דבית שמאי. (ה) ובית הילל מכשירין, אבל אם סיככה עבה הרבה שאין הנוככים נראין מתוכה כשירה, וי"א אע"פ שבית הילל מכשירין כדיעבד, מיהו לכתחילה בעי, לפיכך יש להחמיר לעשות לכתחילה כסיבוך שיהו כוכבי חמה נראין מתוכה :

[רסג] (א) תנו רבנן אוכלין [אכילת] עראי חוץ לסוכה, ואין ישינים שינת ארעי חוץ לסוכה] מאי מעמא, (ב) אמר רב יוסף גזירה [שמא] ידרם וכו' ורבא אמר אין קבע לשינה, (ג) וכמה שינת עראי, תני רמי בר יחזקאל כפי הילוך מאה אמה, תניא נמי הכי הישן בתפילין וכו' וכמה שינת עראי כדי הילוך מאה אמה. (ד) פ"י אוכלין אכילת עראי וכו', נפקא לן מנכוחות תשבו (ויקרא כ"ג מ"ב) [תשבו] כעין תדורו, וכמה הוא דירתו של אדם לאכול בה אכילת קבע שלו, אבל אכילת עראי אוכל בלא דירתו, כמו אוכל בהצירו, או בשדה ואינו מכקש דירה. וסברא היא, שלא הקפיד הכתוב באכילת עראי, שתיית עראי נמי כששותה שתים או שלשה פעמים, אבל אם קובע סעודתו על היין, כגון בני אדם ששותין בחנויות כל היום אסור. שמא ידרם, שמא יחטפנו שינה וישן קבע. רבא אמר, לשמא ידרם לא חיישינן, וסוכה היינו טעמא [ראסור] שינת עראי לפי שאין דירת קבע לשינה, ואין בה חילוק בין דירת קבע לעראי לענין סוכה, שאין אדם קובע עצמו לשינה שפעמים דאינו אלא מנמנם מעט ודיו בכך, הלכך זהו שינתו. (ה) הרי שמותר לאדם לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה [וכמה אכילת עראי היינו כביצה ומותר נמי לשתות] דשתייה שלנו אינה אלא עראי ומותר לאכול פירות הרבה חוץ לסוכה, דפירי לא צריכי סוכה, כדאמר רבא (ו) במסכת יומא בפרק אחרון כותבות פירי נינהו, ופירי לא צריכה סוכה. וכן הלכה :

[רסד] (א) סוכה המעובה כמין בית. סיכה כ"ב ע"א במשנה. (ב) פ"י המעובה שסכך שלה עב מאר. רש"י במשנה שם. (ג) תיר אין הנוככים כו'. בגמרא שם כ"ב ע"ב. (ד) פירוש כוכבי חמה כו' עד אליבא דבי"ש. הוא לשון רש"י בגמרא שם. (ה) וב"ה מכשירין אבל אם סככה עבה הרבה כו'. עד סוף חסיסין זה לא הובא ברש"י שם.

[רסו] (א) תיר אוכלין אכילת עראי. סיכה כ"ב ע"א. (ב) אמר רב יוסף. בגמרא הגי' אמר רב אשי וע"ש בהגהת הרי"ב. (ג) וכמה שינת עראי כו'. שם. (ד) פ"י אוכלין אכילת עראי כו'. זה לא נמצא ברש"י לפנינו בגמרא שם. ונראה כי חסר לפנינו בפרש"י בגמרא. וקצת סן הש"י הנה נמצא בפרש"י כמו שמא ידרם, שמא יחטפנו שינה וישן קבע. הוא ברש"י שם כ' ע"א דיה ידרם וכן רבא אמר לשמא ידרם לא חיישינן כו' עד זהו שינתו. הוא לשון רש"י שב ד"ה רבא אמר (ה) הרי שמותר לאדם לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה כו'. עד סוף חסיסין ליתא ברש"י בגמרא ואולי נובע מאיזה גאון ולכן סיום וכן הלכה וככת"ז לפנינו לא נמצא. (ו) בספ"י יומא בפרק אחרון דף ע"ט ע"ב ועיין ברא"ש פ"ב דסוכה סי' י"ב ועיין ברמב"ן במלחמות בסוכה שם.

[רסד] (א) אסור לישן אפילו שינת עראי חוץ לסוכה, כדאמר רבא אין קבע לשינה. (ב) ותניא היה אוכל בסוכה וירדו גשמים, (ג) ואכל חוץ לסוכה. סי' שזכר לצאת חוץ לסוכה משתרח המקפה, שתתקלקל הסעודה, ופסקו הנשמים אחר כך כשאוכל בביתו, אין מפרוהין לחזור ולילך בסוכה, אלא עומד בביתו ויגמור סעודתו. (ד) ותתם נמי תניא ישב בסוכה וירדו גשמים ובא לישן בביתו, אין מפרוהין אותו לקום עד שיעלה עמוד השחר ויעור משנתו, הילכך ששנאם יחד לפי שישם בתורתם, ואין להקל מלישון בסוכה יותר מן האכילה, הא למדת כל [הישן] חוץ לסוכה כלום, חומא ועובר על עשה, דברים הללו דברי הכל הם ואין לשנותם:

[רסה] (א) קמן שאין צריך לאמו חייב בסוכה, (ב) מדרבנן, שמאי מחמיר, (ג) ומעשה נמי וילדה כלתו של שמאי הזקן ופזחת את המעזיבה וסיכך על גבי המטה בשביל הקמן. (ד) היכי דמי קמן שאינו צריך לאמו, אמרי דבי ר' ינאי כל שנמנה ואין אמו מקנתו, (ה) וריש לקיש אמר כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא. (ו) סי' שאינו כרוך אחריה לקרות ולשנות עד שתבא אליו, אבל קורא ושותק, לאו צריך לאמו הוא:

[רסו] (א) נשאל מאת רבינו יצחק על קורות ורהיטין, והתיר היתר גמור, שכך נהגו העם, ואין לשנות המנהג, ואם יעלה על לב האדם לומר עדיין מן תעשה ולא מן העשוי, דיי לנו באותו תעשה (ב) שנוטל הנסרים מן הלמש. (ג) וגם סגן לוי נשאל, והשיב כמו כן, אלא שצריך לסלק הנסרים כנגד כל הסיכוך, (ד) והעיד אחד לפני גור אריה על הרב ר' אלעזר הגדול זצ"ל שהיה עושה סוכתו בתוך הבית, ולא היה מסלק הלמש, והיה בעיניו הרבר קשה מאד, [על שנעשית בתוך הבית והיה מוצר מאד] והיתה הצירו בינו ובין שכיניו, וקנאה כפלים בדמיה, ושאלו את גור אריה מסני מה היה מוצר, אמר להם מסני שהיה רוצה לקיים מצוה מן המובחר:

[רסז] (א) כך הורה ר' יצחק הלוי זצ"ל שאין מונעין הנשים לברך על

[רסד] (ב) כדאמר רבא. סוכה כ"ו ע"א. (ג) ותניא. שם כ"ט ע"א. (ד) ואכל חוץ לסוכתי זה ליתא בגמרא שם ושם איתא כך הוי אוכל בסוכה וירדו גשמים, וירר. אין מפרוהין אותו ולעות עד שיגמור סעודתו ופירש"י שם וירדו גשמים, וירד מן הסוכה לגמור סעודתו בביתו, וכשישב לו פסקו גשמים, אין מפרוהין אותו להפסיק ולעלות עד שיגמור. (ד) ותתם נמי תניא ישב בסוכה וירדו גשמים ובא לישן בביתו כו'. עיין בגמרא שם בשנינו לשון.

[רסה] (ב) קמן שאין צריך לאמו כו'. משנה סוכה כ"ח ע"א. (ג) מדרבנן, שמאי מחמיר. הוא נוסף וליתא במשנת. (ג) ומעשה נמי וילדה כלתו. משנת שם. (ד) היכי דמי קמן שאינו צריך לאמו כו'. גמרא שם כ"ח ע"ב. (ה) וריש לקיש. בגמרא שם ורי' שמעון והגיה הרי"ב שצ"ל ר' שמעון בן לקיש. (ו) סי' שאינו כרוך אחריה כו'. ברשי בגמרא סי' שאינו כרוך אחריה לקרות ולשנות עד שתבא אליו אבל קורא ושותק לאו צריך לאמו הוא.

[רסו] (ב) נשאל מאת ר' יצחק על קורות ורהיטין כו'. חובא גם כמחזי צד 418. וכן בחפשי מסמננים סי' כ' והכוונה לר' יצחק ברי' יהודה והוא רבו של רשי דל ותמרכיבי פ"א דסוכה סי' השלתי הביא וכן מצא ראב"ה תשובת רבינו יצחק שכשרת כו' וכן השיב ר"י סגן לויה עכ"ל. (ג) שנוטל הנסרים מן הלמש. עיין טור אריה סי' תרכ"ז ובב"י שם ועיין רש"י סוכה סי' ע"ב ד"ה מאי ובשבלי הלמס סי' של"א דף קכ"ג ע"ב. (ג) וגם סגן לוי נשאל. הוא רבינו יצחק הלוי. עיין תשובת מהרש"ל סי' כ"ט שהביא ורבינו יצחק הלוי הנקרא סגן לויה מנמנא. (ד) והעיד אחד לפני גור אריה על הרב ר' אלעזר הגדול זצ"ל כו' ושאלו את גור אריה. הוא ר' יהודה ר"י יצחק ונקרא גור אריה ע"ש חתנו גור אריה יתדח.

[רסז] (ב) כך הורה ר' יצחק הלוי זצ"ל שאין מונעין הנשים לברך על הללכ וסוכה.

הלולב וסוכה, (ב) דהא דאמרינן מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות לאסוקי דאינן חייבות ואינן צריכות, אבל אם הפצות לכא עזמן במצות הרשות בידה, ואין מוחין לה, דלא גרעא ממי שאינו מצווה ועושה, ומאחר המקימת מצוה היא ואי אפשר לה בלא ברכה, תדע דהא (ג) דאמרינן הכל עולין למנין שבעה ואסילו אשה אלמא אשה עולה ומברכת, (ד) אע"ג דפטוריה מתלמוד תורה מולמדת, אותם את בניכם לדבר במ (דברים י"א י"ט), [בניכם] ולא בנותיכם, ש"מ אם רצתה לקיים מצות עשה, הרשות בידה, ואין כאן משום ברכה לבטלה:

הלכות לולב.

[רסח] (א) ואין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג כלולבו של חבירו, אלא אם כן נתנו לו במתנה, אבל בשאלו אינו יוצא כלולבו של חבירו ולא בגזול, ובשאר כל ימות החג אדם יוצא ידי חובתו כלולבו של חבירו, (ב) מנא הני מילי, דתנו רבנן ולקחתם לכם, (ויקרא כ"ג ט') שתהא לקיחה תמה לכל אחר ואחר, (ג) מדהוה ליה למכתב ולקחת וכתיב ולקחתם, לכם משלכם, להוציא את השאלו ואת הגזול, (ד) מכאן אמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג כלולבו של חבירו, אלא אם כן נתנו לו במתנה, (ה) ומעשה ברבן נמליאל (ורי עקיבא) ורי יהושע ורי אלעזר בן עזריה (ורי עקיבא) שהיו כאין בסמינה ולא היה לולב אלא לרבן נמליאל בלבד שלקחו באלף זוז, נטלו רבן נמליאל ויצא בו (ונתנו במתנה לרי טרפון נטלו ויצא בו), נתנו לרי יהושע, נטלו רי יהושע ויצא בו ונתנו במתנה לרי אלעזר בן עזריה [נטלו רי אלעזר בן עזריה] ויצא בו ונתנו במתנה לרי עקיבא, נטלו רי עקיבא ויצא בו והחזיר לרבן נמליאל, למה לי למיטר החזירו, מילתא אנב אורחיה קמ"ל, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, (ו) כדרכא דאמר רבא הנותן (לולב) [אתרוג] לחבירו על מנת שיחזיר לו, נטלו ויצא בו והחזירו יצא, ולא החזירו לא יצא. למה לי למיטר שלקחו באלף זוז, להודיע כמה מצות חביבות עליה, (ז) מ"י למה לי למיטר החזירו, מה' אנו למדין מחזרה זו דאיצטרך תנא למתנייא במתני', הא קמ"ל דרבן נמליאל על מנת להחזירו לו נתנו להם, ואסילו הכי הוא מתנה עד שיצא בו החזירו יצא, דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, והרי החזירו, אבל לא החזירו איגלאי מילתא דמעיקרא גזול הוא בידו:

[רסמ] (א) ש"מ שצריך אדם לדקדק על לולב ואתרוג ביום טוב הראשון,

הובא גם במח"צ צד 418. וע"ש כדברי חרש"ח הערה ז' שהאר"ך בזה והביא דבריו גדולי הראשונים. (ג) דהא דאמרינן קידושין כ"ט ע"א במשנה. (ג) דאמרינן הכל עולין למנין שבעה. מגילה כ"ג ע"א. (ד) אע"ג דפטורה מתלמוד תורה. קידושין כ"ט ע"ב.

[רסח] (ב) ואין אדם יוצא ידי חובתו בו. עיין במשנה סוכה ס"א ע"ב ותובא גם במח"צ ס"י שס"ד (צד 418) ולמני זה נמצא שם ס"י ש"ס הלכות קצובות לרב יתוראי גאון ה' סוכה, ס"י שס"א מ"י מ"ח. ס"י שס"ב הלכות גדולות קצובות מרב יתוראי גאון מהלכות לולב. ס"י שס"ג מ"י מ"ח. (ג) מנח"מ דח"ד. גמרא שם והובא בבב"ג ח"י סוכה, ובגמרא הגי' שתתא לקיחה ביד כל אחר ואחר. (ג) מדהוה ליה למכתב ולקחת וכתיב ולקחתם. בבב"ג שם וכן הובא בתוס' שם מלא כתוב ולקחת לשון יחיד. (ד) מכאן אמרו. שם שם, והובא בבב"ג. (פ) ומעשה בריג. שם שם. (ו) כדרכא דאמר רבא. שם שם. (ז) מ"י למה לי למיטר החזירו בו עד גזול הוא בידו. הוא לשון רש"י בגמרא שם.

[רסמ] (ב) ש"מ שצריך אדם לדקדק על לולב ואתרוג. הובא ג"כ במח"צ שם ע' 419.